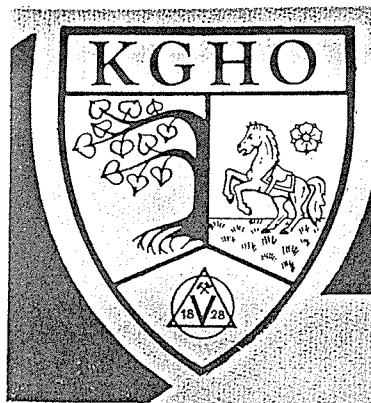

ZPRAVODAJ

Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH VŽSKG

číslo

25

Obsah

III. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě	3
František Šustek: Kamenný alianční znak na věži kostela v Luboměři z r. 1777	3
Karel Müller: Grafické teze olomoucké univerzity jako heraldický pramen	8
Jan Skutil: Genealogie a vnitřní kompozice „Babičky“ Boženy Němcové	11
Karel Liška: Výročí severomoravských měst a městeček v roce 1986	15
Z činnosti klubu	17
Do Vaší knihovny	20
Josef Pilnáček: Rody starého Slezska — dodatky	22

Adresy autorů:

František Šustek, 742 37 Spálov č. 21

PhDr. Karel Müller, Státní oblastní archiv, Sněmovní 1, 746 22 Opava.

PhDr. Jan Skutil, CSc., Moravské muzeum, Literární odd., Sv. Čecha 39, 602 00 Brno - Královo Pole.

Karel Liška, Sídliště 1089/29, 252 27 Praha 5 - Radotín.

ZPRAVODAJ — vydává Klub genealogů a heraldiků Ostrava DK ROH Vítkovic. Řídí PhDr. Karel Müller s redakční radou. Zodpovědný redaktor: Vladimír Markl. Grafická úprava PhDr. Petr Pavlíňák. Veškeré články, drobné příspěvky a jinou korespondenci zasílejte laskavě na adresu: KGHO, pošt. schr. 217, 729 17 Ostrava 1. Schváleno k tisku odborem kultury NVO č. o 380702686 ze dne 3. 2. 1986. Uzávěrka čísla 25 byla 10. 2. 1986.

Na titulní straně: Karel Maxmilian hr. z Thurnu a Valsassiny, zemský hejtman moravský na bakalářské tezi Karla Rodena z Hirzenau z r. 1703.

Na zadní straně obálky: Znaky Fragštejnů a Závišů na věži kostela v Luboměři z r. 1777.

III. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě

Od minulého setkání genealogů a heraldiků v Ostravě uplynuly téměř tři roky a to je důvod, který vedl Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH Vítkovic k přípravám v pořadí již III. setkání odborníků i zájemců o heraldiku, genealogii a další pomocné vědy historické. Pro toto pracovní setkání, které se uskuteční v místnostech DK ROH Vítkovic ve dnech 11.—12. října 1986 bylo zvoleno

ÚSTŘEDNÍ TÉMA:

Perspektivy a využití genealogie a heraldiky v socialistické společnosti.

Výbor KGHO předkládá k pořadu jednání následující TÉMATICKE OKRUHY:

1. K dějinám genealogického a heraldického bádání v Československu.
2. Metody a teorie genealogie a heraldiky.
3. Prameny československé genealogie a heraldiky.
4. Využití genealogie a heraldiky pro zpracování dějin řemeslné výroby a průmyslu.
5. Výtvarný odkaz heraldiky pro současné umění.
6. Postavení genealogie a heraldiky v rámci naší historiografie.
7. Perspektivy vzájemné spolupráce genealogických a heraldických zájmových organizací.
8. Výsledky dílčích genealogických, heraldických a sfragistických studií.

Pro všechny zájemce o účast na setkání a případné

přednesení referátu vkládáme do tohoto čísla Zpravodaje přihlášku. K zjednodušení finanční agendy, spojené s organizací setkání, žádáme o co nejrychlejší zaplacení správního poplatku, nejpozději však do 30. 6. 1986 dle dispozic uvedených na přihlášce. Program a organizační pokyny budou všem přihlášeným účastníkům rozeslány počátkem měsíce září 1986.

Žádáme všechny přednášející o úpravu svých příspěvků tak, aby ústní projev nepřesáhl 10 minut a referát určený k otištění ve Sborníku byl psán strojem s dodržením normy pro úpravu písemností (ČSN 01 6910 — text psaný strojem po jedné straně listu A4 s třiceti řádky o šedesáti úhozech) a nepřesáhl 15 stran strojopisu včetně poznámkového aparátu. Pro urychlení přípravy sborníku do tisku žádáme všechny přednášející o dodání referátu určeného k otištění na adresu Klubu nejpozději do 15. 9. 1986 včetně obrazového materiálu. Fotografie, kresby apod., které budou sloužit přednášejícím jako ilustrační materiál k ústnímu příspěvku, zašlete laskavě na tutéž adresu do 30. 6. 1986. Uvedené podklady budou s ohledem na unifikaci projekce přefotografovány na diapozitivy. Abychom předešli případným nedorozuměním, požadujeme dodržení všech uvedených termínů.

Přihlášky a další materiály zašlete laskavě na adresu: Klub genealogů a heraldiků Ostrava, poštovní schránka 217, 729 17 Ostrava 1.

Výbor KGHO

František Šustek

Kamenný alianční znak na věži kostela v Luboměři z r. 1777

V Luboměři u Spálova (okr. Nový Jičín) je dochována na věži filiálního kostela sv. Vavřince pěkná a zajímavá heraldická památka, upomínající na postavení tohoto kostela v r. 1777. Je to kamenná schránka na pamětní spisy, na níž jsou z vnější strany vytesány dva sdružené kruhové erby tehdejších patronů kostela, majitelů spálovského statku Závišů z Osenic (ovce s obrácenou hlavou) a Fragštejnů z Načeslavic (keř vinné révy se 4 hrozny a 2 vinařskými noži).

V srpnu a v září 1983 se prováděla nová omítka a oprava střechy kostela v Luboměři. Postavené kovové lešení bylo vhodnou příležitostí k tomu, že mohli členové vlastivědného kroužku ve Spálově, Bohumil Mík, Josef Šustek a František Šustek prozkoumat kamennou schránku na věži i její obsah. Zprávu o tom otiiskl Fr. Šustek ve Vlastivědném sborníku okresu Nový Jičín, sv. 33/1984, s. 65—67, pod názvem „Památky uložené ve schránkách kostelů ve Spálově a v Luboměři“.

Popis schránky s erby.

Kamenná schránka je zazděna na vnější straně věže

asi ve třetině její výšky nad hlavním západním vchodem do kostela. Věž měří od paty po okraj střechy 18 m. Připočteme-li výšku její střechy (4 m) a kříže (2 m), činí celková výška věže 24 m. Kamenná schránka s dvěma erby je zazděna mezi dvěma spodními okny ve věži ve výši asi 7,5 m od paty věže.

Schránka je vytesána z pískovcového kvádrů, jehož přední stěna se znaky má rozměry 73 cm X 36 cm, boční stěna (zapuštěná do zdiva věže) 50 cm X 36 cm. Objem kvádrů tedy měří 73 X 50 X 36 cm³. Shora je do kvádrů vytesána dutina schránky ve tvaru menšího kvádrů, který je nahoře po obvodu opatřen okrajovou drážkou s „falcem“. Hloubka drážky je 2,5 cm, hloubka dutiny schránky ode dna až nahoru je 19 cm (tj. až k drážce 16,5 cm). Rozměry dna dutiny činí 27 X 21 cm. Nahoře byla schránka přikryta podlouhlým plochým břídicovým kamenem.

Na přední stěně pískovcového kvádrů o rozměrech 73 cm X 36 cm, která lícuje s omítkou věže, jsou vytesány dva kruhové šlechtické erby. Oba jsou provedeny jako vystupující reliéf, jehož síla (výška) činí 5,5 cm.

Průměr každého z obou kruhových reliéfů se znaky měří 36,5 cm. Ve čtyřech rozích pískovcového kamene jsou kolem reliéfů znaků vytesány jednotlivě číslice 1, 7, 7, 7, které udávají dohromady letopočet postavení kostela 1777.

Při pohledu na erby je na levé straně (heraldicky vpravo) umístěn znak roku Fragsteinů z Načeslavic, na pravé straně (heraldicky vlevo) znak rodu Závišů z Osenic. Znaky ve svém provedení ukazují na výtvarné manýry konce 18. století. Obecné heraldické figury (hrozny vína, ovce) nejsou položeny na tvarově ohraničených štítech, ale jen v neurčitě oválném poli, které bylo vytvořeno a obklopeno rostlinnými listy, vyrůstajícími zpod znaků. Přílby jsou velmi neskuřečně stylizovány, že sotva na nich poznáme, že jde o pozdní přílby mřížkové. Klenoty jsou sice částečně výtvarně vyjádřeny, ale vidíme, že z bývalých helmových korunek zbyly jen dva nevýrazné kotouče, z nichž vyrůstají vzhůru kytky pštrosích per. Přikryvadla, jež byla původně částí látek splývajících od přílebeč, úplně chybí a byla v našem případě nahrazena ze spodů vyrůstajícími rostlinnými listy. Oba erby jsou obklopeny dvěma kruhovými vavřínovými věnci, převázanými stuhami. Dohromady tvoří tato luboměřská heraldická památka typickou ukázkou manželského aliančního znaku z konce 18. století.

Protože znaky byly vytesány v kameni a nebyly provedeny v barvách, připojuji popisy těchto znaků i s barvami, jak je uvádí heraldická literatura (Siebmacher, Pilnáček a další).

Znak Fragštejnů z Načeslavic. Na červeném štítě stříbrný kůl podepírá zelený stonek vinné révy se 4 zlatými hrozny. Po stranách dva stříbrné, ostřím do středu směřující vinařské nože (srpy) se zlatými rukojetmi. Klenotem stříbrné, červené a stříbrné pštrosí pero, přikryvadla červená a stříbrná.

Znak Závišů z Osenic. Na modrém štítě bílá, doprava kráčející ovce, ohlížející se doleva dozadu. Klenotem modré, bílé a modré pštrosí pero, přikryvadla modrá a stříbrná. Ojedinele stojí ovce na zelené půdě.

Z historie rodů Fragštejnů a Závišů.

Rod Fragštejnů z Načeslavic přišel na spálovský statek sňatkem. Rudolf Landelin rytíř z Fragsteinu na Nimbsdorfu (Načeslavice), Posenicích a Krugu (Džbánice) se oženil s Annou Josefou, dcerou Ant. Zena z Danhausenu na St. Jičíně a jeho manželky Rosalie roz. ze Schertzu a koupil spálovský statek v r. 1730 (ZDO VI. 38). Spálovský statek držel do své smrti 17. 10. 1740. Po něm statek vlastnil jeho syn Jiří Leopold z Fragsteinu (1740 až 1743), načež statek zdědila sestra předešlého Antonie z Fragsteinu, dcera Rudolfa Landelina z Fr., jež se provdala 29. 8. 1743 za Emanuela Kajetána Záviše z Osenic.

Rod Fragsteinů, psaný též Fragštejnů a často též Frogštejnů, byl starý a rozvětvený slezský rod, který měl své původní jméno Fragstein podle dnes neznámého sídla Frauensteina (u Bytomí). Podle Joh. Sinapia (Schlesische Curiositäten, 1728, II. díl, s. 323) pocházel rod Fragsteinů původně z vých. Švýcarska, kde byl počítán k nejstarším rytířským rodům v kantonu Graubünden. Ve Slezsku byly rodovým sídlem Fragsteinů Načeslavice (něm. Gross Nimmsdorf) 6 km jv. od Vel. Hlohova v okrese Kozlí (Kosel). Již r. 1462 byl Mikuláš Frauštejn ze Siroť hofmistrem Markéty, manželky Konráda knížete Slezského. Paprocký ve Štambuchu slezském z r. 1606 uvádí Fragštejny jako krevní příbuzné Láryšů z Načeslavic. Rod získal postupně významný pozemkový

majetek především v hornoslezských knížectvích (Opolí, Ratiboř, Opava).

V r. 1675 stal se Ferdinand z Fragsteinu pánem na Držkovicích a příslušníkem zemských stavů knížectví opavského. Jan Jiří F. z N. byl v letech 1707–1709 nejvyšším zemským písařem knížectví Opavského a jeho znak je vymalován v opavských zemských deskách ve svazku č. 19. Ferdinand Leopold z F. se stal 1720 zeměprávním majitelem v Opavě a r. 1719 Karel z F. příslušníkem zemských stavů v knížectví těšínském. Další významný příslušník rodu Karel Maxmilián Fragstein byl světícím biskupem ve Vratislavi. Jeho znak je zobrazen na zvonu z r. 1728 ve farním kostele v Dolním Domašově, okr. Šumperk, který byl ulit ve Vratislavi (srv. Leoš Mičák: Znaky a pečete na zvonech severní Moravy, Sborník příspěvků z II. setkání genealogů a heraldiků, Ostrava 1984, s. 44–45). Tento znak se sice vcelku podobá znaku Fragštejnů na luboměřském kostele, pokud jde o hrozny vína, avšak místo vinařských nožů jsou po stranách dva srpy, obrácené ostřím dovnitř.

Rod Fragsteinů obdržel dvakrát titul svobodných pánů. Jan Václav z F., pán na Krolkovicích v knížectví Vratislavském a kancléř vrchního úřadu ve vévodství Slezském byl vyslán jako vyslanec na carský dvůr v Moskvě a byl po svém návratu z Ruska 30. 4. 1684 povýšen do stavu svobodných pánů. Jeho potomstvo však vymřelo jeho vnukem Karlem Antonem z F., který byl vládním radou a prezidentem konzistoře v Břehu. Rovněž tak byl Václav Ferdinand z F., regent komory knížectví opolského a ratibořského, povýšen 18. 1. 1709 do stavu svobodných pánů; nezanechal ale také žádného potomstva. Ostatní šlechtické linie rodu Fragsteinů kvetly dále, ale pozemkový majetek postupně přešel zcela do cizích rukou.

Rod Závišů z Osenic (Zavisch von Ossenitz) získal spálovský statek rovněž sňatkem. Emanuel Kajetán Záviš z Osenic, nar. 1. 12. 1712, si vzal 29. 8. 1743 za manželku dědičku statku Spálova Antonii z Fragsteinu, dceru Rudolfa Landelina z Fragsteinu, majitele Spálova (1730 až 1740). Po jeho smrti 17. 10. 1740 byl nejdříve majitelem Spálova jeho syn, bratr Antonie, Jiří Leopold z Fragsteinu (1740–1743), načež od r. 1743 se stal majitelem manžel Antonie z Fragsteinu a švagr Jiřího Leopolda z F. Emanuel Kajetán Záviš z Osenic. Gruntovnice Spálova i Barnova dokazují, že jmenovaný byl majitelem statku již r. 1743 a zůstal majitelem do 24. 3. 1769, kdy zemřel.

Závišové z Osenic byli starobylý rod původem z Čech, později usedlý též na Moravě. Nejstarší jeho předkové jsou doloženi již v letech 1211 a 1276. Burian Záviš padl jako praporečník krále Přemysla Otakara II. v bitvě proti císaři Rudolfovi Habsburskému na Moravském poli dne 26. srpna 1278. (Uvádí to Eduard Scheich v „Pamětech o Spálově“ 1907, Oderské hory, III, 1949/50, s. 6). Původní sídlo rodu byla malá vesnička Osenice (nyní část obce Dětenice) 15 km sz od Jičína. Statky v Čechách byly Závišům v 17. stol. zkonfiskovány, protože rodina přestoupila k luterskému vyznání.

August Sedláček uvádí v Ottově slovníku naučném, Praha 1908, 27. díl, s. 478, heslo „Záviše z Osenice“, že to je příjmení staročeské rodiny dříve vladyské, nyní panské, jejíž prvotní sídlo byly Osenice na Boleslavsku. Předek jejich byl Záviš z Osenice (1500), jehož jméno přijato za příjmení. Dále jmenuje Sedláček řadu příslušníků rodu od 16. stol. až do r. 1731 a jejich zboží v Čechách (Bitovany, Nabočany, dům v Chrudimi, dvůr v Seštavkách, díl Rosic, dvůr v Bohaticích, dvůr v Předním

Ovenci), jejichž jména a držbu zde blíže pro nedostatek místa neuvádím.

Stojí za zmínku, že v blízkých Odrách se připomíná již r. 1556 ctnostná panna Manda (Magdalena) ze Zá-w-šů jako majitelka dvora na předměstí. V uvedeném roku získal její dvůr Michel Schram, od něhož jej pak r. 1585 za 200 zl. koupila vdova po oderském pánu Janu Tomášovi ze Zvole, Anna ze Žerotína, která koupené pozemky připojila k oderskému vrchnostenskému dvoru (A. Rolleder, Geschichte der Stadt und des Gerichtsbezirkes Odrau, Steyer 1903, s. 105).

Nepřetržitá rodová linie Závišů začíná 1550 rytířem Ferdinandem Závišem z Osenic a jeho manželkou Angelou, dcerou Vratislava z Martinic. V přímé linii pak pokračují Zikmund Z. z O., který měl za manželku Elišku (Elisabetha) roz. z Bechyně a z Lažan, dále pak jeho syn Rudolf rytíř Záviš z Osenic, pán na Rokytnici (u Třebíče), císařský rada a krajský hejtman znojemského kraje, který se oženil 20. 2. 1666 s Johannou Kateřinou svob. paní Kaltschmidtovou z Eisenbergu. Tento Rudolf Václav Záviš z O. se usadil na Znojemsku 1681, získal Rokytnici 1688 a zemřel 1695. V Rokytnici je jeho náhrobek. Jeho syn František Markvart Emanuel rytíř Záviš z Osenic, nar. 30. 1. 1680, pán na Rokytnici, se oženil 13. 1. 1709 se Sidonií Maximilianou sv. paní Dubskou z Třebomyslic. Byl císařským radou a r. 1718 byl jmenován nejvyšším zemským písařem markrabství Moravského.

Do Spálova přišel rod Závišů v r. 1743, kdy syn Markvartův Emanuel Kajetán Záviš z Osenic se oženil (29. 8. 1743) s dědičkou spálovského statku Antonií z Fragsteinu a tak sňatkem tento statek získal. Narodil se 1. 1. 1712. Vstoupil do vojska, stal se r. 1730 praporeč-níkem, později hejtmanem a zúčastnil se tehdejších válek. Pro své zásluhy byl r. 1734 povýšen do panského stavu starožitných rodin, ale majestát na to mu byl vydán teprve 3. května 1755. Vystoupil z vojska a stal se 1748 krajským hejmanem v Olomouci pro třebovsko-kolštejnskou čtvrt a r. 1749 byl jmenován císařským radou.

V r. 1751 byl již Em. Kajetán Záviš svob. pán z Osenic krajským hejtmanem olomouckého kraje přerovské a bruntálské čtvrti. V této funkci vyslyšel a vyšetřoval 6. února 1751 v Rožnově vůdce a účastníky poddanské rebelie na Rožnovsku, kteří byli tvrdě potrestáni vězněním na Špilberku a pak vyhnáním ze země (Naše Valašsko, 1951, čís. 1—2, s. 49—52). Zkušenosti v tvrdém zacházení s poddanými měl Kajetán Záviš ze selských bouří na vlastním spálovském statku 1743—1749, které tehdy přinesly účastníkům povstání věznění na olomouckých šancích a na pevnosti Špilberku a jejich rodinám vyhnání z gruntů. (Antonín Brňák, Selské bouře na Spálovsku 1680—1749, Spálov 1948, strojopis 110 s.). Na památku těchto selských rebelů byl postaven ve Spálově v r. 1948 pomník.

Emanuel Kajetán Záviš byl v r. 1756 jmenován císařovnou Marií Terezií svobodným a korouhevním pánem (Frei- und Bannerherr, podle Ed. Scheicha. Před rokem 1762 založil Záviš ve vzdálenosti 800 m jz. od Luboměře vrchnostenský dvůr (Vorwerk) a pojmenoval jej dvůr „Osenice“ (Ossenitz) podle svého rodového příjmení. Tento název se však neujal a dvůr byl lidem pojmenován „Nový Dvůr“, protože v Luboměři v dolním konci obce už jeden starší vrchnostenský dvůr stál. Nový Dvůr několik let před rokem 1780 zpustl a 1. 6. 1783 jej vrchnost prodala. Emanuel Kajetán Záviš zemřel 24. 3. 1769 v Olomouci.

Ed. Scheich v „Pamětech o Spálově“ píše, že ve Spálově bydlel na sklonku svého života František Ferdinand Záviš z Osenic, který byl nejvyšším lovčím císaře Karla VI., dožil se 84 let a je pochován v hrobce kostela ve Spálově. Během sedmileté války uprchl do Heltinova, kde nějaký čas bydlel v jedné chalupě. Když byl ještě ve službách císaře Karla VI., zúčastnil se honu na jeleny v Brandýse dne 10. 6. 1732, při němž císař osudnou ranou na vysokočivšího jelena zastřelil Adama hraběte Schwarzenberka. Osudnou zbraň daroval nejvyššímu lovčímu, který ji přinesl do Spálova, kde byla uložena ve sbírce zbraní ještě za posledního majitele tohoto rodu Mořice svob. pána Záviše z O. (1841—1883). Scheich o Fr. Ferdinandovi Z. z O. píše, že to byl první syn Markvarta Záviše a druhým synem že byl Emanuel Kajetán. Fr. Ferdinand však zemřel (podle matriky) 7. 4. 1766 ve věku 84 let, z čehož plyne, že se narodil v roce 1682 a nemohl být synem Markvarta, nar. v r. 1680. Byl to pravděpodobně Markvartův mladší bratr a tudíž strýc Emanuele Kajetána.

Po smrti Emanuele Kajetána stal se majitelem Spálova 1769—1787 jeho syn Emanuel Alois svob. p. Záviš z Osenic, nar. 11. 12. 1749, který se oženil 17. 4. 1773 s Marií Barborou Jankovičovou z Freienfeldu, nar. 4. 12. 1756 v Opavě, jež byla dcerou Frant. Josefa Jankoviče z Freienfeldu, zemského advokáta. Za něho byl postaven v roce 1777—78 nynější filiální kostel v Luboměři. Emanuel Alois Z. z O. prodal 1. 6. 1783 pustý „Nový Dvůr“ za 100 zl. poddaným Antonu Biskupovi a Janu Schlosarovi s povinností platit 40 zl. roční činže. V roce 1790 byl již Nový Dvůr rozdělen mezi 4 majitele, kteří se jmenovali: Karl Polzer, Anton Krones, Simon Kostařz a Anton Šima. Emanuel Alois sv. p. Z. z O. zemřel v 38. roce života 28. 6. 1784 a byl pochován v hrobce spálovského kostela. Vdova po něm se pak podruhé provdala za Ignáce Kristiána sv. p. Kořlera, podplukovníka. (Náhrobní deska z r. 1794 jeho matky Sofie z Koblerů, roz. Ellingenové, je zasazena na vnější stěně východní zdi presbyteria spálovského kostela pod předním kruhovým okénkem).

Synové Emanuela Aloise Záviše z Osenic byli: Maria Anton Emanuel, nar. 11. 8. 1774 v Olomouci, rytmistr u wallmodenských kyrysníků, pán na Spálově a Emanuel Kajetán, nar. 12. 8. 1776, pán na Vítkově, Horní Vsi a Čermné. Bratři Anton a Emanuel Závišové drželi zpočátku 1787—1790 spálovský statek společně, od r. 1790 do 1841 držel Anton Spálov sám, kdežto Emanuel koupil 1802 Vítkov. Anton Záviš z O., pán na Spálově se oženil 4. 1. 1801 s Annou roz. Zajíčkovou (Zagitze) z Kehl-feldu, nar. v Olomouci 6. 10. 1777, s níž měl 10 dětí (v závorkách data narození): Theresie (17. 12. 1802), Emanuela (Emma, 26. 8. 1803), Moritz (7. 12. 1804), Emilie (13. 3. 1806), Anton (7. 2. 1808), Ludovica (13. 6. 1809), Anna (3. 5. 1811), Sophie (26. 8. 1812), Karl (23. 4. 1815) a Heinrich (19. 6. 1816). Anton Záviš zemřel ve Spálově 10. 9. 1842, jeho manželka Anna roz. Zagitzková rovněž ve Spálově až 23. 12. 1865.

Posledním majitelem Spálova z rodu Závišů byl 1841 až 1883 jejich nejstarší syn Mořic (Moritz) svob. pán Záviš z Osenic, narozený 7. prosince 1804 v Olomouci. Oženil se 22. 1. 1843 s Aloisí (Louisou) roz. svob. paní Sedlnickou - Odrowąs z Choltic („odřivous“ = zavinutá střela v rodovém znaku), která se narodila 1. 8. 1809 a zemřela ve Spálově 24. 8. 1883. Mořic Záviš byl c. k. hejtmanem pěšího pluku č. 15. Neměl mužských potomků, takže jeho větev po meči vymřela. Jeho tři dcery se jmenovaly: Sidonie (nar. 19. 10. 1845), Anna (29. 3. 1848)

a Carola (20. 4. 1852). V r. 1883 prodal Mořic Záviš spálovský statek Filipovi hraběti Kinskému, který se ve Spálově oženil 1. 9. 1884 s komtesou Marií (Mariettou) Gisélou, dcerou Adolfa hraběte Dubského z Třebomyslic. Po prodeji statku se Mořic Záviš odstěhoval do Rakous, kde zemřel v Kotting-Neusidel 18. 11. 1885.

Z uvedeného vidíme, že rod Závišů z Osenic držel spálovský statek po dobu 140 let od r. 1743 do r. 1883.

Stavba kostela v Luboměřu v letech 1775–78.

Kostel sv. Vavřince v Luboměřu má starou historii. Poprvé se připomíná v roce 1408 (ZDO VII. 660), kdy se zde uvádí patronát, což je dokladem, že již tehdy v místě byl kostel s farou. Původní nejstarší kostel byl celý roubený ze dřeva, jak tomu bylo ve většině případů u starých vesnických kostelů v širokém okolí (Spálov, Klokočov, Dobešov, Tošovice, Pohoř aj.). Poslední dochovaný dřevěný kostel v Oderských vrchách, malý roubený kostelík sv. Jana Křtitele, stojí dodnes v sousední obci Lipné u Potštátu.

Po husitských válkách sloužil kostelík v Luboměřu jako husitská, později bratrská modlitebna. V 17. stol. podle dochované visitační zprávy z 28. 6. 1662 měl již kostel klenutou sakristii a u kostela dřevěnou zvonici se dvěma zvony. O sto let později při generální visitaci 20. 6. 1764 se udává, že kostel je ve zchátralém stavu, zdi kostela jsou kamenné, loď je bez klenby, sakristie je z pevného materiálu a u vchodu je dřevěná věž se třemi zvony.

Již ve čtyřicátých letech 18. století byl starý kostel v Luboměřu v dezolátním stavu, zejména chrámová loď a vedle stojící roubená zvonice. Tehdejší spálovský farář Antonín Chalupa z podnětu rytíře Leopolda z Fragštejnu, který byl dříve spoluhodnětem spálovského panství a velkým příznivcem luboměřského kostela, dal návrh na postavení nového kostela, a to z důvodu, že starý kostel se nedá opravit a že je prostorově malý a nestačí pro velikost obce. Sám Leopold z Fragštejnu, aby podpořil stavbu kostela, odkázal ze svého podílu na dědictví na spálovském panství částku, z níž měla být kryta 1/3 stavebního nákladu na materiál. Poslední vůle Leopolda z Fragštejnu: včetně závazku vůči stavbě luboměřského kostela byla vložena do zemských desk. Gerantem odkazu byl stanoven Leopoldův švagr Emanuel Záviš z Osenic, majitel spálovského panství a manžel Leopoldovy sestry Antonie z Fragštejnu. Emanuel Záviš se však záporně stavěl k tomu, aby v Luboměřu byl postaven nový kostel.

Ještě za života Leopolda z Fragštejnu byl pořizován stavební materiál, který však propadal zkáze, protože patron kostela Emanuel Záviš nejevil ochotu se stavbou kostela započít, jak je zřejmé z dopisu faráře Ant. Chalupy na konzistoř v Olomouci v roce 1768. Když 24. března 1769 zemřel baron Em. Záviš, nestálo nic v cestě, aby se stavba kostela v Luboměřu uskutečnila. Po urovnání majetkových poměrů v rodině nového patrona kostela Aloise barona Záviše z Osenic, se jeho matka, vdova Antonie rozená z Fragštejnu, zavázala splnit odkaz svého bratra Leopolda vůči stavbě kostela. Zatím vzrostl peněžní kapitál luboměřského kostela na úctyhodnou částku 2035 zlatých, takže se mohla stavba bez obav v roce 1775 zahájit.

Stavět se začalo na novém místě, několik desítek metrů níže od starého kostelíka na jaře roku 1775 výkopem základů. V létě se již zdily základy kostela. Za celý rok bylo vyplaceno zedníkům 379 zlatých, tesařům

94 zlatých, nádeníkům a přidavačům 104 zlatých. Celkem bylo na mzdách vyplaceno 578 zlatých a 10 krejcarů. V roce 1776 se zaplatilo z kostelních peněz na mzdy celkem 583 zlatých. Zedníci v tomto roce pracovali 24 týdnů a dostali za práci 353 zlatých, tesaři 120 zlatých a nádeníci za celé léto 108 zlatých 42 krejcarů.

V roce 1777 byla kostelní loď dostavěna, takže v květnu potštátský sklenář mohl zasklívat okna a luboměřský kovář je podbít. V tomto roce bylo vyplaceno 160 zlatých na odměnách; nejvíce obdrželi zedníci 121 zlatých, kdežto nádeníci jen 30 zlatých a tesaři dostali pouze 30 krejcarů.

V roce 1778 se od začátku roku dokončovaly vnitřní úpravy v kostele a stavěla se věž. V neděli 13. července byl slavnostně posvěcen kámen se znaky patronů kostela Závišů a Fragštejnů a s letopočtem 1777, který je zasazen nad hlavním vchodem kostela na věž. Při této slavnosti, která je popsána ve farní kronice, posvětil spálovský farář Antonín Chalupa s povolením biskupské konzistoře uvedený kámen za asistence spálovského kaplana Aloise Loserta a zámeckého kaplana Gabriela Schaffa. Nejdříve měl farář kázání a po skončení obřadů byla u kostela veselice, při níž byly házeny mezi lid peníze a věci k jídlu. Ke chvále vrchnosti, jak zápis v kronice pokračuje, byly shromážděnému lidu dány dvě půlky sudů piva přední jakosti. Přítomný byl patron kostela s rodinou a velký počet poddaných.

Stavba věže rychle pokračovala a byla záhy dokončena, takže 24. července 1778 se mohla slavnostně posadit makovice věže, což provedl tesař Ignác Poll ze Starých Oldřůvek. Na začátku srpna 1778 byla stavba tak daleko, že ze starého kostelíka byly přeneseny do nového kostela všechny tři oltáře a zařízení (kazatelna, varhany apod.), a proto se mohlo přikročit k posvěcení kostela a jeho dání do užívání. Slavnost posvěcení nového kostela ve znění zápisu spálovské farní kroniky měla tento průběh: „Roku 1778 dne 16. měsíce srpna v desátou neděli po sv. Duchu, v oktávě sv. Vavřince, mučedníka a patrona kostela, která připadla na shora uvedený den, s výslovným povolením nejdůstojnější konzistoře olomoucké, posvětil filiální kostel v Luboměřu, s použitím řehořské od biskupa posvěcené vody, Antonín Michael Chalupa, farář spálovský a místoděkan oderský. Asistovali mu kněží veledůstojný pán Jan Alois Losert, světský kaplan a místní kooperátor a důstojný řeholní kněz Otec Gabriel Schaff z řádu konventuálů sv. Františka Serafinského z kláštera opavského, zámecký kaplan spálovské vrchnosti. Od konání průvodu, který měl jít ze Spálova do Luboměře, se muselo upustit, protože začalo pršet.“

V příštím roce 1779 byla postavena ve filiálním kostele v Luboměřu nová kazatelna, kterou zhotovil sochař František Galaš a truhlář Martin Svoboda z Hranic za 74 zlatých. Kostel dal 34 zl. a jistý dobrodinec 40 zl. Luboměřský kovář vzal za hřebíky a kovové součástky 6 zlatých 18 krejcarů. Poprvé kázal z nové kazatelny dne 8. srpna 1778 v neděli před svátkem sv. Vavřince pan Jan Losert, spálovský kooperátor. Téhož roku dne 22. prosince byl umístěn ve filiálním kostele v Luboměřu nový svatostánek, zhotovený od téhož hranického sochaře Františka Galaše za 35 zlatých. Příštího roku postaven nový hlavní oltář, zhotovený od téhož sochaře za 40 zlatých. V roce 1781 byl pořízen pro kostel nový oltářní obraz sv. Vavřince v ceně 40 zl.; maloval jej opavský malíř Ferdinand Licht a v Luboměřu byl umístěn 31. května 1781.

V roce 1782 byly pořízeny v luboměřském kostele dva oltáře, a to na evangelijní straně sv. Kříže a na straně epištolní oltář Matky Bolestné. Oba oltáře vytvořil opět hranický řezbář Frant. Galaš za 70 zlatých. Obraz k oltáři Bolestné Matky Boží namaloval v roce 1795 oderský malíř Antonín Ruprecht.

V roce 1795 se provedlo znovu pokrytí luboměřského kostela dvojím šindelem. Za pokrytí zapláceno 169 zlatých. Z dalších úprav kostela v Luboměři dlužno jmenovat pokrytí kostela v roce 1895 břidlicí a v roce 1896 položení kostelní dlažby a pokrytí věže plechem. Výměna starých varhan, které se připomínají již v roce 1764, byla provedena roku 1919 firmou Antonín a Josef Mölzer z Kutné Hory za nové.

Zůstává zatím nevyřešena otázka, kdo zhotovil plány nového kostela a kdo byl jeho stavitelem. Ve spálovském farním archivu a také v konzistorním archivu v Olomouci se nenachází o tomto zmínka. Zbývá domněnka, že k stavbě luboměřského kostela bylo užito plánů některého již postaveného kostela a zde provedena jeho kopie.

Luboměřský kostel, postavený v pozdním barokním slohu, je hodnotná sakrální památka, u níž je zvláště cenný kompletní rokokový interiér (kazatelna, hlavní oltář a dva boční oltáře) od hranického sochaře Frant. Galaše (1723—1795), otce obrozeneckého spisovatele Jana Heřmana Agapita Galaše (1756—1840), a oltářní obraz sv. Vavřince z r. 1781, jehož autorem je významný opavský malíř Ferdinand Licht (1750—1822). K památkové hodnotě kostela přispívá nesporně také heraldická památka na věži, kamenný alianční znak z r. 1777.

Použité prameny a literatura

OA Nový Jičín, Archiv fary Spálov, farní pamětní knihy z let 1720—1845 a 1890—1939.
Údaje z gruntovnic Spálova a Barnova a ze spálovských matrik podle výpisků Antonína Brňáka, uložených u autora.
Brňák, A.: Selské bouře na Spálovsku 1680—1749, strojopis, 1948, 110 s.
Týž: Z dějin filiálního kostela sv. Vavřince v Luboměři, strojopis, 1978, 5 s.
Blažek, C.: Der Adel von Oesterr. Schlesien. Nürnberg 1885, s. 18.
Brňák, A.: Pohřbívání v hrobce kostela ve Spálově. Oderské vrchy, 1970, s. 42—45.
Genealogisches Taschenbuch der Adeligen Häuser Österreichs. 1906/07. Wien, s. 155.
Genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser auf das Jahr 1854. Gotha, s. 592.
Gothaisches Genealogisches Taschenbuch. 1914, s. 966; 1920, s. 972; 1941, s. 581.
Kadich, H. — Blažek, K.: Der Mährische Adel. Nürnberg 1899, s. 32, 187.
Mičák, L.: Znaky a pečete na zvonech severní Moravy. Sborník z II. setkání genealogů a heraldiků. Ostrava 1984, s. 43—45.
Sedláček, A.: Záviše z Osenice. Ottův slovník naučný, 27. díl, Praha 1908, s. 478.
Sinapius, J.: Schlesischer Curiositäten. II. díl. Leipzig und Breslau 1728, s. 323.
Scheich, E.: Paměti o Spálově. Oderské hory, 1949/50, s. 6.
Šustek, F.: Spálov. Stručný vlastivědný přehled. Záhorská kronika, 1948/49, s. 70.
Týž: Památky uložené ve schránkách kostelů ve Spálově a Luboměři. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 33, 1984, s. 65.

Foto: Josef Šustek.

František Šustek

Ein steinernes Allianz-Wappen aus dem J. 1777 im Kirchenturme in Luboměř

Im Turme der Filial-Kirche in Luboměř bei Spálov (Bezirk Nový Jičín) befindet sich ein steinerner Kasten. Auf seiner Aussenseite sind zwei Wappen — der Familien Záviš von Osenic und Fragštejn von Načeslavice — ausgehaut, die in der 2. Hälfte des 18. Jhs Patrone der Kirche und gleichzeitig Eigentümer des Gutes Spálov waren. Der Artikel gibt eine umständliche Beschreibung des obgenannten Denkmals und genealogische Angaben beider Adel-Geschlechter her. Im Weiteren ist hier der Verlauf des Kirchenbaues sowie der Anteil der Künstler und Handwerker beschreiben, welche sein Innen und Aussen geschaffen haben.

—MK—

Historie je nezbytná nejen, proto, že zpřijemňuje život, ale také proto, že mu dává morální význam. To, co je samo o sobě smrtelné, stane se skrze historii nesmrtelným; stane se, co není; co je staré, omládne, a mladík se znalostí brzy vyrovná muži starému. Je-li sedmdesátiletý stařec pro své zkušenosti pokládán za moudrého, oč moudřejší musí být ten, jehož život překlene tisíciletí? Vskutku lze říci, že člověk žil tolik tisíciletí, kolik jich objal svou znalostí historie.

Marsilio Ficino Giacomovi Bracciolinimu

Grafické teze olomoucké university jako heraldický pramen

Jednou z vyučovacích metod na středověkých evropských univerzitách byly disputatione konané před širokou veřejností v mezích předem stanovených kvestií. Zvláště slavnostní byly disputatione realizované na závěr studia nebo při udělování akademických hodností, bakalauraátu nebo doktorátu. Na vrata kolejí či kostelů byly pak vyvěšovány veřejné ohlášky s uvedením jména disputujícího, místa a data konání a pochopitelně také příslušných kvestií a tezí. Z původních pouze textových ohlášek se po třicetileté válce vyvinula specifická forma — grafické teze, ve kterých byla textová část potlačena ve prospěch určitého výtvarného zobrazení. Pro mědirytiny, příp. ocelorytiny nejrůznějších alegorických, náboženských i světských výjevů posloužily často jako podklad i díla velkých barokních umělců. V dolní části uprostřed bylo umístěno ohlášení sestávající vedle data a místa konání obhajoby ze jména a titulů patrona, předsedajícího profesora a obhájce včetně uvedení rodiště. Po stranách byly potom vytištěny vlastní teze disputatione.

Řada takto upravených grafických tezí nese také heraldickou výzdobu, umístěnou většinou nikoliv přímo ve vyobrazení, ale v textu ohlášky. Zobrazené erby se totiž vztahují převážně k osobě protektora a nebo k osobě disputujícího. Patrony bývaly především významné osoby z politického nebo církevního života — stavovští úředníci, vysocí církevní hodnostáři; jejich erby patří k obecně známým. Jinak je tomu u osob disputujících, kteří často pocházeli z drobných šlechtických rodin a výskyt jejich erbu na univerzitních tezích může být jedním z mála dokladů o jeho užívání.

Nedávno publikovaný soupis zpřístupnil rozsáhlou sbírku univerzitních grafických tezí uložených dnes ve Státní knihovně ČSR v Praze.¹⁾ Autorka připojila v závěru také rejstřík erbů a znaků, i když jména jejich nositelů převzala přímo z textu ohlášek a ponechala v latinizované podobě.²⁾

Početnou sbírku univerzitních grafických tezí vlastní také Státní oblastní archiv v Opavě, na jehož olomouckém pracovišti se jich ve fondu Universita Olomouc nachází celkem 232 kusů³⁾. Na tuto sbírku, pocházející z majetku bývalé olomoucké teologické fakulty, upozornil již v roce 1934 Augustin A. Neumann a fotografie dvaceti tezí také uveřejnil.⁴⁾ Zmínil se o jménech rytců, autorech předloh a nejčastěji užívaných námětech. Obdobně zaměřil svou kratší studii Ivan Šperling.⁵⁾ Olomoucké teze našly své uplatnění také jako doprovodné ilustrace⁶⁾ nebo jako samostatné reprezentační tisky.⁷⁾

Olomoucké grafické teze pocházejí z let 1676—1745 a vyšly z dílen řady olomouckých, později i vídeňských a augšpurských rytců. Nejčastějšími náměty jsou pochopitelně obrazy světců — sv. Jan Nepomucký, sv. Augustin, sv. Ignác z Loyoly aj., dále portréty protektorů, ale také válečné události, např. turecké války. Nechybí ovšem ani erby protektorů i disputujících.

Ve snaze zpřístupnit tento dosud heraldiky nevyužívaný pramen podáváme níže ve formě abecedního rej-

stříku přehled osob, jejichž erby se na olomouckých grafických univerzitních tezích vyskytují. Vedle jména, případně též zastávaného úřadu, uvádíme rok vzniku příslušné teze a pořadové číslo v rámci fondu Universita Olomouc. Jména a predikáty neponecháváme v původní latinské podobě, ale u obecně známých rodů je počesťujeme. U osob protektorů navíc upozorňujeme, zda teze nese jejich portrét, u defendentů informujeme zkratkou o stupni obhajoby (B — bakalářská, D — doktorská). Byla-li fotografie některé teze již publikována, připojujeme příslušný odkaz.⁸⁾

V naprosté většině případů se jedná o erby šlechtických osob a církevních hodnostářů. Pominuta jsou četná vyobrazení zemských znaků, především moravského. Fouze v jediném případě vystupuje v roli protektora s vyobrazením znaku jiná osoba než fyzická, a to slezské město Prudnik. Teze se znakem olomoucké kapituly, kterou ještě znal a publikoval Neumann, je dnes ztracena.⁹⁾

Poznámky:

- 1) A. Fechtnerová, Katalog grafických listů univerzitních tezí uložených ve Státní knihovně ČSR v Praze, I—IV, Praha 1984.
- 2) Tamtéž, s. 734—738.
- 3) Universita Olomouc [1576] 1640—1950, inventář, Olomouc 1962, inv. č. 1913—2141.
- 4) A. A. Neumann, Ze sbírky doktorských thesů olomoucké university, Příspěvek k poznání barokní grafiky, část první, Olomouc 1934.
- 5) I. Šperling, Olomoucké univerzitní tezy, Zborník Slovenskej národnej galérie 1, BIB 67—69, Bratislava 1972, s. 32—38, 231—234.
- 6) V. Nešpor, Dějiny university olomoucké, Olomouc 1947.
- 7) Obrazové these olomoucké university, vyd. M. Kouřil, Olomouc 1978.
- 8) Viz pozn. 4—7.
- 9) Neumann, c. d., obr. [20] — doktorská teze Justina Viléma Josefa hr. Pražmy z Bílkova z r. 1745, obsahující vedle znaku olomoucké kapituly také erb defendenta.

Althann, Gundakar hr., 1721 — 167
Michael Antonín hr., 1726 — 151
Bartholotti z Partenfeldu, Jan Křtitel svob. p., 1706 — 213; 1725 — 149
Besnecker, Jeroným, opat cist. kláštera v Oseku, 1729 — 208
Bonisch, Benedikt, opat prem. kláštera Hradisko, 1739 — 147
Braida, František Julian hr., sufragán olomoucký, 1722 — 175
z Brandau viz Hillebrand
Collalto, Antonín Rambald hr., 1728 — 122 (Neumann, obr. 15)
Vincingverraeus hr., 1722 — 137
Černín z Chudenic, Tomáš Zachariáš hr., 1697 — 37
Eckh z Hungersbachu, Otto Honorius, sufragán olomoucký, 1738 — 120 (Neumann, obr. 19)
z Frosheimu, Jan Kryštof svob. p., 1729 [B] — 203
Giannini, František Řehoř hr., kanovník olomoucký, 1723 — 114 (Neumann, obr. 14)
Giovanelli, Jan Pavel, 1711 — 205
z Glandorfu, Josef svob. p., 1745 — 171

Gold, František Jan, probošt aug. kláštera ve Fulneku, 1734 — 200
 z Heitersheimu, Donát hr., polní maršál, 1696 (+ portrét) — 53 (Neumann, obr. 2; Šperling, s. 232)
 Hillebrand z Brandau, Petr Antonín svob. p., 1734 — 224
 z Hirzenau viz Roden
 z Hungersbachu viz Eckh
 Chorynský z Ledské, Karel svob. p., 1739 — 228
 z Chudenic viz Černín
 z Jerinu, Ondřej Sebastian ryt., 1719 (B) — 91
 z Karlshunder viz Szendrey
 z Kolovrat viz Libštejnský
 Kounic — Rittberg, Maxmilián Oldřich, zemský hejtman markr. mor., 1721 — 106; 1721 (+ portrét) — 194; 1722 — 140 (Neumann, obr. 11); 1733 — 190; 1733 — 230
 Krbosch, Alexandr Maxmilián, probošt aug. kláštera v Olomouci, 1732 — 150; 1732 — 168; 1733 — 145
 z Lamberka, František Antonín kn., 1727 — 157
 z Ledské viz Chorynský
 Lehmann, Patrik Vavřinec, probošt aug. kláštera ve Sternberku, 1721 — 152
 Libštejnský z Kolovrat, František Karel hr., zemský hejtman markr. mor., 1693 (+ portrét) — 2 (Nešpor, s. 48)
 Lichnovský z Voštic, František Bernard hr., 1719 — 148
 z Lichtenštejna, František Antonín kn., 1699 — 23
 Jan Adam Ondřej kn., 1700 (+ portrét) — 44
 Jan Nepomuk Karel kn., 1724 — 133; 1735 — 118
 Josef Jan Adam kn., 1723 — 192 (Neumann, obr. 13); 1726 — 195
 Maxmilián kn., 1698 — 5 (Neumann, obr. 3)
 z Lichtenštejna — Kastelkornu, Jakub Arnošt, kanovník olomoucký, 1733 — 127
 Karel, biskup olomoucký, 1686 (+ portrét) — 38 (Neumann, obr. 1)
 Lotrinský, Karel věv., biskup olomoucký, 1705 — 172; 1707 (+ portrét) — 186 (Neumann, obr. 6)
 z Löwenturnu viz Želecký
 z Merckleinu, Kryštof ryt., 1723 — 204
 z Metzburgu, Jan Jiří, 1696 (D) — 53 (Neumann, obr. 2; Šperling, s. 232)
 Karel Josef Emanuel, 1693 (D) (+ portrét?) — 3 (Nešpor, s. 56; Kouřil, obr. 3)
 Oedt, František Ferdinand hr., kanovník olomoucký, 1716 — 126
 Paar, Karel Josef hr., nejv. cíś. pošt mistr, 1693 (+ portrét) — 3 (Nešpor, s. 56; Kouřil, obr. 3)
 Pačinský z Tenčina, Vojtěch Leopold hr., 1698 — 50
 z Partenfeldu viz Bartholotti
 Perger, Arnošt, probošt kláštera v Klosterneuburgu, 1721 — 223
 Petriades, Karel Antonín, kanovník kroměřížský, 1715 — 185
 z Počenic viz Želecký
 Prudník, město v PLR, 1713 — 85
 Roden z Hirzenau, Karel ryt., 1703 (B) — 83
 Rogojský z Rohozníka, Jan Jiří ryt., 1698 (D) — 50
 Rumel, František Ferdinand svob. p., probošt vratislavský, 1706 — 191
 Sancier, Robert, opat prem. kláštera Hradisko, 1731 — 111
 Sedlnický — Odrowons, Karel Josef hr., 1735 — 156
 ze Schrattenbachu, František Antonín hr., 1762 — 232
 Wolfgang, kardinál a biskup olomoucký, 1731 — 198 (Neumann, obr. 17; Šperling, s. 234)
 ze Stahrenberka, Gundakar Tomáš hr., 1719 — 220
 Stiebig, Karel Josef, 1721 (D) — 141
 Szembek, Jan hr., 1719 — 144
 Szendrey z Karlshunder, Jan Benedikt ryt., 1734 (B) — 224
 Šlik, Leopold Josef hr., nejvyšší kancléř král. čes., 1713 — 218; 1722 — 231
 z Tenčina viz Pačinský
 z Thurnu a Valsassiny, Jan Matyáš hr., kanovník olomoucký, 1726 — 166; 1733 — 160
 Karel Maxmilián hr., zemský hejtman markr. mor., 1703 (+ portrét) — 83
 Umlauff, Norbert Jan, opat prem. kláštera Hradisko, 1736 — 188
 z Valdštejna, František Josef hr., 1719 — 222
 z Voštic viz Lichnovský
 z Vrtby, Jan Josef hr., 1720 — 196

Karel Lotrinský, biskup olomoucký, na doktorské tezi Františka A. Semoradského ze Semorad z r. 1707.

Želecký z Počenic, Maxmilián František svob. p., 1715 — 56 (alianční erb s manželkou Maxmilianou svob. p. z Löwenturnu)
 ze Žerotína, Jan Ludvík hr., 1723 — 162
 Foto: Bohumila Beilová

Karel Müller

Graphische Thesen der Olmützer Universität als heraldische Quelle

Die Olmützer Zweigstelle des Staatlichen Gebiets-Archivs in Opava bewahrt 232 graphische Thesen aus dem Ende des 17. Jhs und der 1. Hälfte des 18. Jhs, welche grösstenteils ins Eigentum der ehemaligen Olmützer theologischen Fakultät gehörten. Diese graphischen Blätter dienten zur Bekanntmachung des Datums der feierlichen Disputationen, welche bei der Zuteilung der akademischen Würden und bei der Ankündigung der Thesen verwirklicht wurden. Der grösste Teil des Blattes ist immer einem Kupferstich mit allegorischen, religiösen oder profanen Erscheinungen, bzw. den Porträts gewidmet. Einen nicht unwichtiger Teil stellt auch die Abbildung der Wappen der Disputierenden (Studierenden) oder derer Patronen vor. Der Artikel bringt eine alphabetische Übersicht der Personen, derer Wappen den Inhalt der beschriebenen Sammlung vorstellen.

—MK—

Genealogie a vnitřní kompozice »Babičky« Boženy Němcové

Vzhledem k tomu, že nejznámější dílo české literatury 19. století, Babička Boženy Němcové (1855, 1862), je namnoze autobiografické, je zcela pochopitelné, že se v něm setkáváme i s genealogickou problematikou. Tato je dána v podstatě dvěma liniemi — rodinou Novotných, popř. Čudových, a rodinou kněžny Kateřiny Vilemíny Zaháňské. Zajímavé je, že o předcích ani o sourozencích Panklových — Jana Proška — se v této literární práci vůbec nemluví. Na rodopisnou problematiku Babičky, cyklu obrázků z vesnického života, narazili již Alois Jirásek,¹⁾ Zdeněk Nejedlý,²⁾ Václav Černý (otec i syn),³⁾ rodina Helceletova,⁴⁾ Karel Pleskač⁵⁾ a jiní, téměř všichni vykladači díla Boženy Němcové.⁶⁾ V poslední době k novému zájmu o Babičku značně přispěly archivní rešerše v kladských matrikách a také ve vídeňských archiváliích, což je vše spojeno především se jmény Adolfa Irmanna, Rudolfa Rejcherta a Ludvíka Mühlsteina.⁷⁾ Pokusíme se na základě těchto výzkumů, k nimž jsme zaujali již dříve svoje kritické stanovisko,⁸⁾ upozornit na některé důležité otázky ve spojení s touto nejzávažnější prací české prózy padesátých let minulého století. Jsme si vědomi toho, že tak budou osudy některých osob jednajících v Babičce, a zejména jejich lidské prototypy, lépe osvětleny v duchu poodkrytí záclony z díla dle Goethova výroku o Dichtung und Wahrheit. Budeme se snažit ukázat reálnou historickou skutečnost předloh dějů i lidí tohoto nesmrtelného díla, což naprosto nejde bez analýzy genealogických zřetelů.

Úvodem je třeba říci, že Božena Němcová sama přiznává autobiografičnost tohoto díla: především ve svých listech ze dne 4. a 10. června 1855 adresovaných svým přátelům, v nichž jim sdělovala podrobnosti o vzniku Babičky těsně po smrti svého syna Hynka;⁹⁾ již zpočátku roku 1851 měla plán této své beletristické práce hotov. Když na ni dolehly nejtěžší smutky po smrti milovaného dítěte, když ji tížil nedostatek peněz, zejména v roce 1853, nemoci i útrapy, stalo se jí vzpomínání na dětství útočištěm. Vracela se ke svým starším zápiskům z r. 1851 a intenzivně začala literárně pracovat. V r. 1854 měla již celé dílo, jež vyšlo v r. 1855 v pražském Pospíšilově nakladatelství, hotovo, kdežto jeho druhé vydání u Antoina Augusty v Litomyšli bylo spojeno s tragickým rozvratem ekonomickým i společenským celého jejího snažení v posledních měsících jejího života.

Byl to Jan Josef Čejka (1812—1862), významný pražský lékař a její důvěrný rádce i přítel, jenž spisovatelku počátkem roku 1851 nabádal k rozměrnější tvorbě, než byly její dosavadní práce, aby tak podala svému národu „myslenky plamenné, sršící, odvážné, pro které bychom Vás velebili i nenáviděli, milovali i haněli, o které bychom se mohli do nekonečna hádat,“¹⁰⁾ takovým dílem se její Babička vskutku stala. Zdůrazňuje se často ještě další podnět daný této vynikající spisovatelce v Brně, totiž četba díla olomouckého profesora porodnictví Františka Jana Mošnera (1797—1876), Pěstounka (1851, 1874),¹¹⁾ jejíž význam pro tvorbu B. Němcové, sledovaný

zejména Miloslavem Hýskem (1885—1957) a přiznaný i Felixem Vodičkou, poněkud zpochybňují.

V Babičce Boženy Němcové nejde o román, nýbrž o soubor povídek, jejichž čtvrtý oddíl odděluje další od uvedených úvodních; od nich se totiž liší svým širším tematickým záběrem, než jen úzce rodinným a lokálním zaměřením, jakými skutečně prózy v prvních čtyřech kapitolách, líčících život na Starém Bělidle, jsou. Jednající postavy se v Babičce nevyvíjejí, jsou charakterizovány především vyprávěním některým z hlavních hrdinů, buďto babičky, nebo myslivce či mlynáře, a tak jsou tu již hotovými lidskými typy, stejně tak jako Všudybud, Mámení a Poutník v Komenského Labyrintu světa a ráji srdce (1623), jenž je kompozičně po této stránce stejným žánrem jako Babička Boženy Němcové. Hrdinové a zejména hlavní ženské představitelky se totiž právě v „Babičce“ nevyvíjejí, svým jednáním jsou úzce spojeny především s hlavní postavou, popřípadě se všemi čtyřmi hlavními hrdinkami tohoto nezapomenutelného skvostu českého písemnictví, i když Viktorka, paní kněžna a Hortensie by skýtaly svými životními osudy námět pro dramatický kus první kategorie vzhledem k vývoji literárních modelů těchto představelek naprosto nepochybně. Hlavní ženské postavy Babičky jsou zcela vykrystalizovány povahově: jak babička Novotná, tak její dcera paní Tereza i dítě Barunka (jak se opravdu Němcová v dětství nazývala, neboť v jejím domácím jméně Bethy i Barunka jde vskutku o hypokoristikon od Barbara), jež byla zcela absorpčním typem, jak tomu ani ostatně nemohlo být jinak, stejně tak jako i všechny osoby ostatní, které tu vystupují:

Byli to obyvatelé malé osady kolem zámku Ratibořice, ze Starého Bělidla, popřípadě i z jejich nejbližšího okolí, především ze Žernova. Jde tu o typické vesnické osobnosti ze dvacátých let minulého století, jejichž lidské prototypy snažil se dešifrovat již Karel Pleskač¹²⁾ aj. V tom je Babička Boženy Němcové nejen realistická, ale zejména dokumentární, a právě na tuto její složku s odstupem zhruba tří generací na širším dějovém pásmě navázali bratři Mrštíkové, přičemž mladší z obou Vilém (1863—1912) byl rovněž nadšeným vykladačem tohoto díla ve své Zlaté niti (1907) a v Mých snech. Pia desideria (1902, 1903), kdežto starší Alois (1861—1925) pracoval spíše její folklórně národopisné zřetele a v duchu odkazu Boženy Němcové je aplikoval na zcela jinou oblast našeho celonárodního regionu do doby přelomu 19. a 20. století v Roku na vsi (1899 časopisecky, 1904 knižně).

Stěžejní dílo Boženy Němcové začíná babiččiným příjezdem na Staré Bělido a končí se jejím skonem tamtéž. V tomto zachovává autorka přesně klasicistní jednotu místa děje. Pokud jde o čas, je rámcováno v jedné poloze léty 1824—1827, připočteme-li pak reminiscence z vyprávění babiččina, tak ve druhé chronologické vrstvě zachycuje ještě dobu jejího mládí, tj. od 60. či 80. let 18. století až do několika málo let či měsíců po roce 1805, kdy odešla z Kladska. Vyprávění o osudech Vik-

torčiných spadá do druhého desetiletí 19. století, takže komplexně dílo pokrývá zhruba dobu více než půlstoletí.

Magdalena Novotná, rozená Čudová (nar. 1760—1770 v Dobrušce - Křovicích, provdána 5. 2. 1792 v Kladsku za Jiřího Novotného, zemřela 27. 3. 1841 Vídeň), hlavní hrdinka Babičky, má v této literární práci svoje osobní lidské osudy dostatečně vyobrazeny, ze všech osob tu jednajících nejlépe, i její genealogie je již velmi dobře dnes známa. Její literární osudy proti skutečným, jež tato osoba prožila, jsou však značně akomodovány v duchu představ i tužeb spisovatelky, což je nejlépe vidět v rozlišení skonu babyčky v díle od jejího úmrtí ve skutečnosti. Hrdinka totiž zesnula u své nejmladší dcery Johanny Barbary Theresie Fräntzlové (nar. 5. 10. 1805 Kladsko, zemř. 15. 2. 1865 Vídeň), tedy dva roky po smrti paní kněžny Kateřiny Vilemíny Frederiky Benigny Zaháňské (1781 až 1839), nikoliv na Starém Bělidle, jak se v Babičce uvádí. Tam musela zemřít z důvodů kompozičních, aby se soubor povídek začínajících se babyččiným příchodem na jeviště děje ukončil i jejím skonem tamže, na Starém Bělidle, aby tak byla uzavřena jednota místa děje této vynikající slovesné práce.

Barunka, Božena Němcová, nezatačila této babyčce oči, nebyla ani na jejím pohřbu. Život Magdaleny Novotné by rozhodně nemohl být označen známou větou uzavírající Babičku Boženy Němcové a vloženou do úst kněžny Kateřiny Vilemíny Frederiky Benigny Zaháňské „Šťastná to žena“, neboť lidský prototyp Magdaleny Novotné-Čudové nebyl v dobrých relacích s její komisní dcerou Marií Magdalenou Terezou Panklovou, paní Proškovou (8. 11. 1797 Kladsko — 4. 12. 1863 Sagan, nyní Žagaň, PLR), jak se v Babičce jmenuje knížecí kastelánka a Barunkina „Pflegetmutter“. Právě pro rozbroje s ní musela stařenka její domácnost na Starém Bělidle opustit již v r. 1830 a uchýlit se ke své mladší dceři Johance, ne však zprvu hned do Vídně, nýbrž do nedalekých Chvalkovic,¹³⁾ odkud teprve po dvou letech (v r. 1832) spolu obě dvě odešly do Vídně, kde zřejmě ještě žila babyččina sestra či jiná příbuzná, Hauptmannová. Ve Vídni se Johanka provdala za zmíněného již Šimona Josefa Fräntzla (psaného též Fränzl).

Jakoby letmo prolétne výpravováním Babičky jediný stařenčin syn, Karel Kašpar Novotný zvaný jen Kašpar (nar. 1. 1. 1794 Kladsko, zemř. 23. 3. 1856 Rovné u Dobrušky), žijící v Orlických horách.

Genealogii rodiny Novotných, tj. zpětnému vývodu směrem k předkům, stejně tak jako rozrodu se zřením především na tkalce Jiřího Novotného (1763 Dobruška — 17. 5. Kladsko), věnovala se značná pozornost.¹²⁾ Byly vyšetřeny rodinné relace o Novotných v Sudíně, v Dobrušce a na Sněžném, dále v Sedloňově a v Olešnici, v nichž byly zjištěny stejné větve téhož rodu, provedlo se historicko archivní šetření i o rodině Čudové. Podle těchto dedukcí si vzal uvedený Jiří Novotný v r. 1792 za manželku Magdalenu Čudovou (dívčí prototyp pozdější babyčky v díle Němcové) z Křovic, jejíž rodina je rodokmenem po předcích doložena na Sudíně v č. 15 a 13 již od r. 1653. Dědeček Jiřího Novotného, tkalce a manžela Magdaleny Čudové-Novotné, sídlil od r. 1748 v Dobrušce na domě č. 110. Jmenovaný Jiří Novotný pocházel ze sedmi dětí a byl úplný sirotek, ačkoli se v literárním díle Boženy Němcové a něm píše, že v době svého sňatku měl ještě matku. O rodině Novotných se najde mnoho zajímavých údajů v purkrechtní knize města Dobrušky a v soupisu obyvatel z r. 1754, jež publikoval již Josef Cvrček a znovu s ním později Jaroslav Šůla.¹⁵⁾ Rodina Novotných v domě č. 110 v Dobrušce byla chudá.

Jiří se vyučil tkalcovství; mezi sourozenci Novotných docházelo často k velkým neshodám. Asi věkově nejstarší Jan Novotný bil svoji sestru Kateřinu i bratra Jiřího; toto snad bylo důvodem k pozdějšímu odchodu Jiřího do Kladska, kde se jeho manželce narodily děti, jež již sám nevychoval. Jeho osudy analyzuji jinde.

Magdalena Čudová měla čtyři sourozence; k r. 1814 v souvislosti s poslední vůlí jejího bratra Josefa se v Dobrušce píše, že místo jejího pobytu je „unwissend wo“ — buďto žila ještě v té době v Kladsku anebo ve Vídni. Sestra Dorota si vzala za manžela Jana Novotného, a žila v Dobrušce v domě čp. 506 (sr. cit. čl. Literární archiv 1966, s. 265, pozn. 13). Další sestry byly Alžběta a Kateřina, jedna z těchto zřejmě odešla do Vídně, kde měla kavárnu. Otec těchto uvedených sourozenců byl tesař Jan Čuda, jenž v Dobrušce zemřel před r. 1783; za manželku měl Marii. Dědeček Magdaleny Čudové se jmenoval rovněž Jan Čuda, zesnul před r. 1739. Čudovi bydleli v Křovicích č. 12 (podle novějšího číslování v domě č. 22). Tato vesnice leží severně od Dobrušky směrem na Nové Město nad Metují.

Podle dosavadního známého archivního materiálu prostudovaného Karlem Irmannem, Ludvíkem Mühlsteinem (sr. pozn. 7) a z genealogických prací Václava Černého i Josefa Cvrčka a Jaroslava Šůly (sr. pozn. 3 a 15) zdá se být dnes již nepravděpodobné, že by dítě stojící ve středu zájmu babyččina, Barunka (pokřtěná 5. 2. 1820 ve Vídni Alservorstadt, Dreifaltigkeitskirche = chrám sv. Trojice) byla dcerou Marie Magdaleny Terezy Panklové, roz. Novotné (nar. 8. 11. 1797 Kladsko, zemř. 4. 12. 1863 Sagan) a tím méně pak již Jana Pankla-Proška, s nímž se jmenovaná seznámila ve Vídni v r. 1820 či něco málo předtím, když sloužila jako pomocná číšnice snad u své tety Hauptmannové, s největší pravděpodobností sestry své matky Magdaleny Čudové—Novotné. Pankl byl v oné době štolbou u hraběte Schullenburka, pozdějšího třetího manžela vévodkyně Kateřiny Vilemíny Frederiky Benigny Zaháňské. Vzájemné vztahy mezi knížecí klíčnící — komornou Panklovou a Barunkou, jak vyplývá z literárního díla B. Němcové, nebyly nejlepší; paní Tereška toto dítě neměla ráda a v r. 1830 je v pravém slova smyslu vyhnala z domu, jak spisovatelka přiznává ve svém deníčku, takže přijala útulek u chvalkovického zámeckého obročního Augustina Hocha a později i u ratiborského správce Bossa.

Postava paní Terešky v literárním díle B. Němcové se podstatně svou nevroucností zpracování značně liší od vřelého autorčina vyznání lásky k babyčce i k „otci“ Janu Proškoví. Již Miroslav Ivanov zjistil ve své znamenité reportáži „Co napsal Jan Pankl po své smrti“,¹⁶⁾ že totiž i kolem úmrtí tohoto zámeckého štolby vznikly jisté nejasnosti v souvislosti s jeho státním občanstvím; byl-li totiž příslušný k habsburské monarchii (narodil se dne 24. 6. 1797 v Gaifarn v Dolních Rakousích) nebo do Pruska (zemřel dne 17. 6. 1850 Sagan), a že jednání, které v těchto záležitostech rodina Panklova vedla, jak podtrhl právě Ivanov, nesvědčí skutečně o nejlepších povahových rysech zejména paní Terešky a vrhá také nové světlo do rodinného zákulisí těchto zaměstnanců paní kněžny sloužících po její smrti u její sestry Doroty Bironové—Zaháňské, známé pod jménem vévodkyně Dino (1793 až 1862); jí si povšimneme podrobněji níže.

Bylo již poukázáno,¹⁷⁾ že jmenovaný Jan Pankl adoptoval teprve později dítě zapsané ve vídeňské matrice jako Barbara Nowotny (tj. Barunku z Babičky), z jejich rodičů byla tu zprvu uvedena jen matka, děvčátko pak jen s datem křtu 5. 2. 1820 ženich svým sňatkem v Čes-

ké Skalici dne 7. 8. 1820, tedy po více než půl roce po provedení křtu Barbary, stal se i jejím otcem a také obdržel od ředitelství metternichovského panství v Kynžvartě značnou sumu peněz, jež však v účetních dokladech nebyla blíže zdůvodněna. Ve školní matrice Česká Skalice v r. 1824 již byla Barbara šestiletá. Ve dvacátých a ve třicátých letech 20. století K. Pleskač v okolí České Skalice nacházel běžný názor,¹⁸⁾ že dítě vystupující v Babičce pod jménem Barunka, bylo dcerou Kateřiny Zaháňské, což však podle mého názoru nelze prokázat, i když by tomu mohlo nasvědčovat velké literární nadání obou žen. Chýry vztahující se k Barunce nejsou důkladně podloženy; mohlo snad jít i o dítě z jiné rodiny nebo i jiné ženy, kněžně blízko známé. Současně však rovněž nelze prokázat, že by Barunka — Barbara Novotná byla dítětem Teresie Novotné a tím méně i Jana Pankla, jehož příjmení bylo literárně zaměněno za antroponymum Prošek. Tohoto muže měla spisovatelka upřímně ráda. Z doby jejího pobytu v Brně v r. 1851 zřejmě také pochází i její vlastní doznání o jejím vyšším společenském původu, učiněné Janu Helceletovi (1812 až 1876), jenž byl v oné době profesorem tamní techniky a spisovatelčiným velmi důvěrným přítelem. Všechny tyto velmi intimní relace byly pietně udržovány v rodině tohoto vzdělaného lékaře, přírodovědce a organizátora kulturního života po několik generací.¹⁹⁾ Náznaky obsahu spisovatelčiných znalostí jejího původu nalezeme i v jejích prózách Urozený — neurozený, V zámku a podzámčí a Podhorská vesnice. V aktech vídeňského Sokola je údajně Metternichův list Kateřině Z. o „Bethy“.

Pražský kulturní historik a onomastik Ivan Honl (1898—1984) mně sdělil, že mu prof. dr. František Oberpfalcer-Jílek (nar. 1890) řekl, že se mu podařilo nalézt doklad, podle něhož prý by Božena Němcová byla dcerou Klementa Václava Metternicha a kněžny Zaháňské, nedodal však prý které. O vzájemném důvěrném styku tohoto vedoucího politika vídeňského kongresu s Kateřinou Vilemínou svědčí nejen jejich vzájemná korespondence,²⁰⁾ v níž jsou relace o dítěti, jež spolu měli (šlo o chlapce), i zprávy pocházející z pražských vyšších společenských kruhů, že tito dva představitelé feudální společnosti spolu pobývali ve Valdštejnském paláci. Růžena Lobkovicová údajně prý sdělila pracovníku v genealogii Ot. Veselému (1890—1976), že šlechtě bylo všeobecně v 19. století známo, že matkou B. N. byla Dorothea Zaháňská, nejmladší Kateřinina sestra, nar. 1793, zemř. 1862, jež byla v r. 1809 zasnoubena a provdána za Edmonda Talleyranda (1787—1872), knížete Perigordského, synovce a dědice vynikajícího francouzského diplomata Charlese Maurice Talleyranda (1754—1838), někdejšího francouzského ministra zahraničí, aktivního účastníka vídeňského kongresu v r. 1815, na němž prosadil znovupřijetí Francie mezi evropské diplomatické partnery po Napoleonově porážce. V manželství paní Doroty a Edmonda Talleyranda došlo však záhy k rozvratu, neboť mladá choť se rozhodla vést proslavenému strýci svého manžela dům, sledovat a podporovat jeho politickou činnost a odjet s ním v l. 1814—1815 do Vídně na onen kongres, jehož se stala spolu se svou sestrou Kateřinou Vilemínou společenskou ozdobou. V r. 1817 obdržel její choť titul vévody Dino, jehož užívala princezna Dorothea více než on. V r. 1830 se odebrala se jmenovaným strýcem svého manžela za politickým posláním do Londýna, kdežto její choť po smrti strýcově získala další titul druhého vévody Talleyranda a oba manželé pak spolu v r. 1845 koupili lenní knížectví Zaháň, částečně jako dědictví po starší sestře Kateřině.

V postavě paní kněžny Kateřiny Vilemíny Frederiky Benigny Zaháňské a příběhů vyprávěných v souvislosti s ní dochází v Babičce k totální idealizaci nebo alespoň ke značné mytizaci účelů návštěv Proškových dětí a babičky na zámku a k zastření pravé příčiny jejich pobytu tam. Je těžko představitelné, že by totiž příslušnice jedné z nejbohatších rodin v zemi Kateřina Vilemína, žena tak vysokého světa, někdejší důvěrná přítelkyně cara Alexandra I. Pavloviče (1777—1825), Klementa V. M. Metternicha (1773—1859) i knížete Pavla Antonína Esterházyho (1786—1866) přijímala do své ratibořické údajné samoty prostou ženu, matku své služebné s malými dětmi, kdyby k tomu nebyly důvody jiné, rovněž kurativní, směřující k jednomu z nich. Víme, že paní kněžna musela pečovat o dvě Hortensie, nikoli o jednu, jak se píše v Babičce; prvou byla Emilie von Binzer, druhou Segnoret de Viliers. Do záležitosti jejich sňatku však babička Novotná nezasahovala; nebylo tomu zde tak, jak se píše v uvedeném slovesném díle. A navíc Kateřina Vilemína založila na panství své matky v zámku Löbischau (Libíčov) v Sasku nedaleko Gery ústav pro šlechtické dívky, zřejmě rovněž méně známého původu, jak mimo jiné vypráví i Alois Jirásek a též sama Binzerová²¹⁾ — tuto instituci navštívil v r. 1808 mimo jiných i ruský car Alexandr I.

Kateřina Vilemína to byla, jež vnesla Ratibořice do světového dění v r. 1813; toto klidné zákoutí Divoké Úpy, v němž se domlouvala mezinárodní politika, připravovalo vlastně Napoleonovu porážku u Lipska. Zde se konala schůzka ruského cara s politiky koalice; toto tuskulum si prohlédl i K. V. Metternich, jenž poznal paní kněžnu již v r. 1811 v Drážďanech. Obraz kněžny ani v představách lidu nebyl tak světlý, jak jej vykreslila Božena Němcová; svědectví Aloise Jiráska na něj vrhá ústy jeho informátorů poněkud jiné světlo. — Z přesného popisu zámeckých pokojů v Ratibořicích nabýváme přesvědčení, že tam spisovatelka musela v dětství opravdu častěji pobývat a ne snad jen v doprovodu své údajné matky, klíčnice na zámku paní Proškové; stejně tak její znalost portrétů panovníků a kněžny matky tam umístěných tomu nasvědčuje. Kněžna, jedna z nejzajímavějších postav druhé dekády 19. století, stejně tak jako její mladší sestra Dorothea, jakožto velké dámy vídeňského kongresu, dcery vévody Petra Kuronského (1724—1800), by však byly dnes již obě v českém prostředí a snad i v německém zcela zapomenuty, nebýt vynikajícího díla Boženy Němcové a také práce Emilie Binzerové. V Žagaňi je umístěn Dorotin portrét.

Je-li paní kněžna literárně zidealizována, není tomu tak u její služebné Proškové, jež je zřejmě zobrazena zcela přesně tak, jakou ve skutečnosti byla: ledová, přísná představitelka panského služebnictva, krutá a upjatá k podřízeným i k příslušníkům své vlastní rodiny, v níž měla bezesporu prvé slovo. Její matka, babička Novotná, představuje moudrou a typickou českou ženu prvé poloviny 19. století, oddanou dynastií, jak o tom mimo jiné svědčí i ta skutečnost, že všechny tři její dcery obdržely jako svoje vedlejší křestní jméno druhé antroponymum královny Marie Teresie (1740 až 1780). Babička, stojící v protikladu kněžně Zaháňské, postavila Božena Němcová i pomník trvalého a uvědomělého češství spojeného s úctou k jazyku a k národní kultuře, zvykům a folklóru a také s její lidovou moudrostí, s láskou k předkům.

Předlohy k ostatním postavám Babičky snažil se úspěšně dešifrovat Karel Pleskač,²²⁾ který si při jejich analýze povšiml i jejich genealogie. Tak je tomu přede-

vším u rodiny mlynářovy, u příbuzných Viktorčiných, myslivce i jednotlivých tkalců.

Řekl-li V. G. Bělinskij, že Evžen Oněgin A. S. Puškina (1799—1837) je encyklopedií ruského života 19. století, nebo máme-li zato, že Faust J. W. Goetha (1749—1832) je kompendiem snažení německého ducha i jeho filozofie v moderní době, lze říci o Babičce Boženy Němcové, že je to souborně ztypizovaný pohled na český národní život a jeho vlastenecké úsilí 19. století od osmdesátých let věku 18., tj. celé obrozenecké doby. Proto bylo nutno podniknout i tuto analýzu nejvýraznějších postav tohoto díla se zřením k jejich lidským prototypům, což bez rozboru genealogického nejde, a to ve všech rovinách onoho společenského života, přičemž se tu rodopisu i literární historii představilo pole nebývalých možností. Analogicky jako Vojna a mír L. N. Tolstého (1828—1910) líčí i Babička Boženy Němcové světodějně události velkého mezinárodního dopadu, budování pevnosti Josefova proti pruskému vpádu do Čech, vojenské přípravy v souvislosti se třetím dělením Polska i reminiscence na diplomatické přípravy protinapoleonské koalice; je-li práce Tolstého orientována na události ve více zemích, je tomu i v díle Němcové, v obou pracích je záběr širší, na všechny vrstvy obyvatelstva; u české práce je zaměřen ještě víc na folklór než v díle ruském, přičemž genealogické zřetele jsou v obou pracích jejich hlavním nosným pilířem krystalizujícím v době světového konfliktu, jehož požár dohasínal v Ratibořicích i u Starého Bělidla, u Tolstého snad v Jasné Poljaně v tvůrčí literární práci.

Poznámky:

- 1) Alois Jirásek, U nás, Kniha III., Osetek, Praha 1925, s. 452 [o svatbě B. Němcové, vzpomínky na Ratibořice a na výchovu u Augustina Hocha ve Chvalkovcích], s. 464—465 [o Barušce] s. 540 [výklad o Löbischau-Libichově]; týž, Z dob Babičky, Ženské listy 1889.
- 2) Zdeněk Nejedlý, Božena Němcová a Ratibořické údoly, Česká Skalice 1922, 62 s.
- 3) Václav Černý (red.), Božena Němcová, Sborník statí o jejím životě a díle; Nákl. Učitelské jednoty Komenského Náchod 1912. Srov. zejména Černého statí Doklady životopisné a literární, s. 16—53; Václav Černý, Knížka o Babičce, Praha, Vyšehrad 1963. K tomu srov. Jaroslav Šůla, K dalším pramenům o rodu Babičky (Na okraj knihy V. Černého), In: Východní Čechy 1964, Havlíčkův Brod 1964, s. 14n. Srov. dále pozn. 15.
- 4) Marie Gebauerová, Jan Helcelet a Božena Němcová, Moravskoslezská revue 11, Brno — M. Ostrava 1914, s. 77—88. Též ústní informace prof. dr. ing. M. Fandrlíka z r. 1982, Helceletova právnicka.
- 5) Karel Pleskač, Ratibořická idyla, Česká Skalice 1923, 1937², zejména na s. 50n.
- 6) Z nejvýznamnějších pramenných prací o Němcové srov.: J. E. Sojka, Božena Němcová, Jasoň 1859, č. 1, s. 10—11, č. 2, s. 23; týž, Naši mužové, Praha 1862; Vítězslav Hálek, Božena Němcová, Pohrobní upomínka, Národní listy, Praha 22. a 24. ledna 1862; Sofie Podlipská, Božena Němcová, Květy 5, Praha 1870, č. 7, s. 51—54, č. 8, s. 59—62; č. 9, s. 67—70; táž, Životopis Boženy Němcové, Praha 1891 (2. vyd. in: Božena Němcová ve vzpomínkách, Praha 1961, s. 150); Karolína Světlá, Z literárního soukromí, Ženské listy 1880; Josef Hanuš, Božena Němcová v životě a spisech, Praha 1889; Čeněk Zíbrt, Neotřetěné zápisky a list Boženy Němcové, Světozor 1889; Vincenc Vávra, Ze Starého Bělidla, In: Ročenka Chudým dětem, Brno 1892; Karel Šmídek, Pedagogický význam Babičky, Praha 1892; Vincenc Vávra, Božena

- Němcová, Pokus životopisný a literární, Praha 1895; Václav Tille, Božena Němcová, Praha 1911 (srov. zejména 9. vydání z r. 1969 s doslovem M. Otruby); Václav Rezníček, Lidé boží na Náchodsku, Český lid 1911, s. 162; Sborník Božena Němcová, sborník statí o jejím životě a díle (red. Václav Černý), Náchod 1912; J. Vondráček, Život Boženy Němcové, ženy zlatého srdce, Nymburk 1920; Jan Kabelík, Morava a Slovensko v životě i díle B. Němcové, Moravskoslezská revue 14, Brno 1921, s. 67—73, 101—104; Miloslav Hýsek, Božena Němcová na Moravě, Ročenka Chudým dětem 52, Brno 1940, s. 121—129; František Kupka — Miloslav Novotný, Božena Němcová, Praha 1941; Albert Pražák, Rod a rodina Boženy Němcové, in: Přátelský kruh Boženy Němcové, Praha 1946, s. 7—39; Karel Polák, B. Rajska-Čelakovská, K. Světlá, S. Podlipská, tamtéž, s. 188; Miloslav Novotný, Život Boženy Němcové, Dopisy a dokumenty I—VI, Praha 1951—1959. — B. Haluzický, Božena Němcová a Slovensko, Bratislava 1952; Jiřina Popelová, Pedagogický význam Boženy Němcové, in: Tyl — Němcová — Klácel, Výchovný význam jejich díla, Praha 1955, s. 61—105; Felix Vodička, in: Cesty a cíle obrozenecké literatury, Praha 1958; týž, Božena Němcová, in: Dějiny české literatury II, Praha 1960, s. 567—598; Mojmír Otruba, Božena Němcová, Praha 1962; Josef Skutil, Literární archivní příspěvky, Božena Němcová na Moravě, Blansko 1969, s. 3—26; Jan Skutil, Německé práce o B. Němcové, Vlastivědná ročenka okresního archivu Blansko 1975, s. 111—112.
- 7) Ludvík Mühlstein, Adolf Irmann, Rudolf Rejchrt, Lada Mühlsteinová, Pravda o matce Boženy Němcové, Praha — Česká Skalice 1973.
 - 8) Vlastivědný věstník moravský 26, 1974, s. 347.
 - 9) Václav Tille, dílo cit. v pozn. 6, edice z r. 1969, s. 139.
 - 10) Vincenc Vávra, Božena Němcová, dílo cit. v pozn. 6, s. 92—93.
 - 11) Miloslav Hýsek, Literární Morava 1849—1885, Praha 1911, s. 39—40; srov. též Felix Vodička, in: Dějiny české literatury II, Praha 1960, s. 584.
 - 12) Karel Pleskač, Ratibořská idyla, 1923, 1937², s. 50n.
 - 13) Adolf Irmann, Božena Němcová, die bedeutendste tschechische Schriftstellerin, Österreich in Geschichte und Literatur 19, Wien 1873, s. 168—182. Týž, aj. dílo cit. v pozn. 7.
 - 14) V. Černá, Knížka o Babičce, dílo cit. v pozn. 3, srov. závěrečné tabulky rozrodu Novotných a Čudů.
 - 15) Josef Cvrček, Odkud byli prarodiče Boženy Němcové z matčiny strany, Kulturní kalendář Dobruška, červen 1962; týž a Jaroslav Šůla, Novotní v Dobrušce (Na okraj Knížky o Babičce od Václava Černého), Literární archiv 1, Praha 1966, s. 260—266. Srov. též starší Šůlovu práci, cit. v pozn. 3.
 - 16) Miroslav Ivanov, Co napsal Jan Pankl po své smrti. V jeho knize Labyrint. Praha 1970, s. 67—86.
 - 17) Adolf Irmann, dílo cit. v pozn. 13; Karel Pleskač, dílo cit. v pozn. 12 týká se jiné koncepce.
 - 18) Tamtéž.
 - 19) Srov. pozn. 4. Informace o Bethy z Vědně je od p. Vochálové z Lipna n. Vlt.: „B. je nepolepšitelná“.
 - 20) Clemens Metternich-Wilhemine von Sagan, Ein Briefwechsel 1813 bis 1815. Graz 1966, 286 s. Ke genealogii Kateřiny Vilemíny Frederiky Benigny Zaháňské srov. Jan Skutil, Genealogie a biografie Petra Kuronského a Kateřiny Zaháňské, Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze, 1975, č. 10, s. 18—21.
 - 21) Hugo Rokyta, Emilie von Binzer, prototyp, komtesy Hortensie v Babičce Boženy Němcové, ČSPS, 1957; Emilie von Binzer, Drei Sommer in Löbischau 1819 až 1821, Stuttgart 1877, 136 s.; Srov. i A. Jirásek, dílo cit. v pozn. 1 a další práce cit. níže v pozn. 22.
 - 22) Karel Pleskač, dílo cit. v pozn. 12. Též Hugo Rokyta, Die Gestalt der Schloßherrin in Božena Němcová's Babička, ihr Prototyp und deren Erzieherin, die Schwester J. O. Försters, Zeitschrift für Slawistik 10, Berlin 1965, s. 244—257; Adolf Irmann, Neue Forschungsergebnis zur Biographie von Božena Němcová, Österreichische Osthefte 1974, s. 354—364.

Jan Skutl

Die Genealogie und die Innenkomposition der „Babička“ (Grossmutter) von Božena Němcová

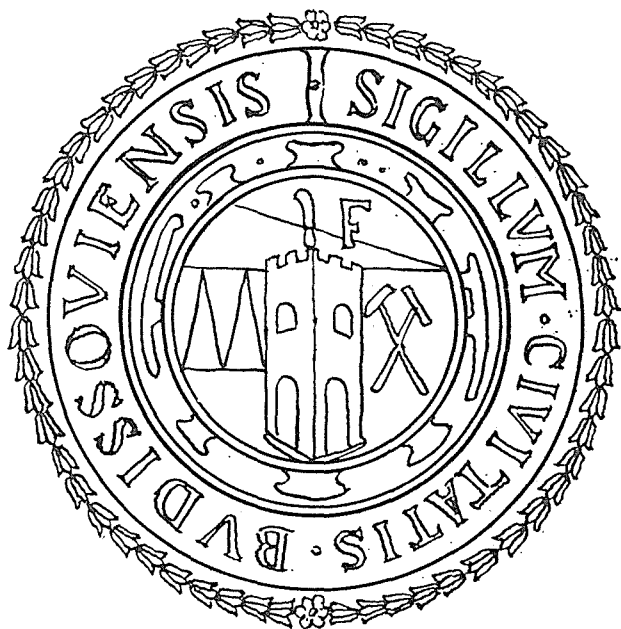
„Die Grossmutter“ von Božena Němcová gehört zu den bedeutendsten Werken der tschechischen Literatur des 19. Jhs; es trägt sie ausdrucksvollen autobiographischen

Züge. Der Artikel schaut aus dem genealogischen Sichtpunkte auf die Schicksale der literarischen Hauptpersonen sowie derer wirklichen Vorlagen herab, und zwar nicht nur was der Grossmutter und ihrer Familie, sondern auch der Fürstin von Sagan — Besitzerin der Herrschaft Náchod — betrifft.

—MK—

Karel Liška

Výročí severomoravských měst a městeček v roce 1986

Budišov nad Budišovkou, okres Opava

První zpráva o osadě pochází z r. 1239, kdy náležela olomouckému biskupství, městem se jmenuje v r. 1301. V té době se zde těžila stříbrná ruda — až do 30leté války — na což ukazuje původní městský znak, zkřížená hornická kladívka v modrém poli. O tomto znaku se zmiňuje též privilegium olomouckého biskupa kardinála Františka Ditrichštejna, který dne 20. května 1613 udělil městu právo pečeti červeným voskem a zároveň rozmnožil městský znak: štít v horní třetině dělený, spodní část červenomodře polcená se stříbrnou čtyřhrannou věží uprostřed s dvěma viditelnými boky a cimbuřím se čtyřmi stínkami. V každé z obou stěn je otevřená branka a nad ní čtyřhranné okno, nesoucí vpravo písmeno M, vlevo písmeno W. Vpravo od věže v červeném poli jsou dva stříbrné kužely, vlevo v modrém poli zkřížená hornická kladívka se zlatými rukojetmi. Horní třetina štítu je pokosem dělená na dvě pole: hořejší zlaté a dolejší červené. Uprostřed přes obě pole je kolmo postavený ditrichštejnský stříbrný nůž se zlatou rukojetí, vlevo od něj zelené písmeno F. Písmena M a W ve znaku připomínají probošta Martina Václava, který se zasloužil

o rozkvět města a prospěch jeho obyvatel, písmeno F připomíná kardinála Františka Ditrichštejna a kužely byly převzaty ze znaku olomouckého biskupství. — Pečeť o průměru 42 mm s uvedeným městským znakem je otištěna na listině z 5. 8. 1732. Provedení pečetě ukazuje na 17. století — vznikla pravděpodobně hned po udělení znakového privilegia.

Hrušov, místní část Ostravy

Připomíná se poprvé v r. 1256 při stanovení hranic mezi Moravou a Těšínskem; v listině je zván „Grussow“. Dne 12. září 1908 byla ves povýšena na městečko a 20. července 1909 byl udělen městský znak císařem Františkem Josefem I. Znak tvoří štít, z jehož paty vybíhá k hornímu okraji štítu dovnitř zaoblený hrot, dělený vlnovitou čarou, značící řeku Ostravici, pod níž je stříbrná ryba plovoucí vpravo. Horní díl hrotu je zlatý a na něm černé ozubené kolo. V pravé červené polovině štítu je na zeleném trojvrší vlevo krácející kamzík s černými rohy a červeným zlatě lemovaným opaskem, ne-

soucí dvě hornická kladívka. V levém modrém poli je na zeleném trávníku červená cihlová zídka, na níž stojí stříbrná chladicí věž. Znakové figury představují rodový erb hrabat Wilczků, tehdejších držitelů slezskoostravského panství, hornická kladívka a ozubené kolo jsou symboly zdejšího vyspělého průmyslu, věž připomíná zdejší továrnu na sodu. — V privilegii je též zmínka o ornamentalní bronzové kartuši, obklopující štít. Typář s uvedeným znakem pochází ze stejné doby a je uložen v Archivu města Ostravy. Starší razítko, ještě na listině ze 14. 5. 1909, má v pečetním poli znamení těšínské orlice.

Klimkowitz, okres Nový Jičín

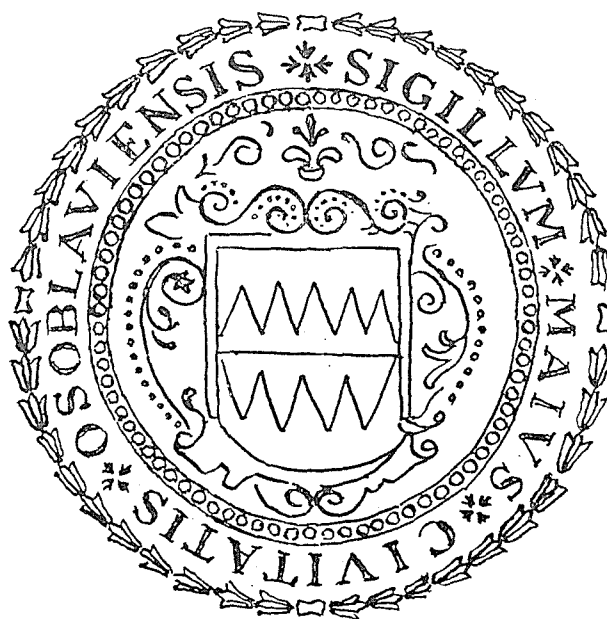
Poprvé jsou zmiňovány v r. 1386 již jako městečko. O udělení městského znaku není nic známo — na nejstarší pečetě, otištěné na listině r. 1591, je v pečetním poli štít s dvouocasým lvem bez koruny, vpravo ve skoku obráceným. Na novější pečetě z r. 1628 je jedno ocasý lev s korunkou, vpravo krácející. V přítomné době užívá město v červeném štítě vpravo obráceného stříbrného lva se zlatou korunkou a zlatým jazykem, na zeleném pahorku.

Krnov, okres Bruntál

První zmínka o městě je z r. 1221 (podle tzv. chařovského privilegia) — tehdy bylo příslušné ke knížectví opavskému, od něhož se oddělilo v r. 1377 a stalo se hlavou nově založeného knížectví krnovského. Městský znak, modrý štít s třemi loveckými zlatými trubkami, náústky ke kouli uprostřed štítu obrácenými a se třemi stříbrnými šesticípými hvězdami mezi trubkami, je již na nejstarší pečetě (bez štítu) na listině z r. 1311. Na mladší pečetě, otištěné na listině z 11. 2. 1732, byl znak ozdoben turnajskou přílbou s korunou a přikrývadly a jako klenot trubka a nad ní šesticípá hvězda. Trubky jsou označovány jako lovecké rohy — odtud též německý název města Jägerndorf, jiná verze

je označuje jako rohy hojnosti, symbolizující tři důležité obchodní cesty (z Olomouce, Opavy a Hlubčic), jež se sbíhaly v Krnově na náměstí (kruh uprostřed mezi trubkami — Ring — náměstí). V r. 1478 udělil král Matyáš městu významné právo pečetění červeným voskem.

Osoblaha, okres Bruntál

Připomíná se v r. 1233, v r. 1251 zde byla městská rychta, jako město se výslovně jmenuje v r. 1300. Od počátku bylo město v majetku olomouckých biskupů, na něž ukazuje i městský znak, který se jeví na nejstarším typáři z r. 1602 — je na něm dělený štít s pěti kužely nahoře a třemi dole. Totéž znamení je též na typáři z r. 1649 (též na listině z 27. 4. 1743). Později se počet kuželů v obou polovicích štítů mění. Podle nejstarší pečetě je tedy městský znak dělený štít, v jehož horní polovici je pět a v dolní tři stříbrné kužele v červeném poli.

Zpráva o činnosti Klubu genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH VÍTKOVIC za rok 1985

Dne 23. 1. 1986 se konala hodnotící členská schůze KGHO v prostorách Domu kultury ROH VÍTKOVIC. Zprávu o činnosti, kterou přetiskujeme, přednesl předseda klubu Vladimír Markl.

Dnešním dnem končí jedna z etap rozvoje našeho klubu a to je příležitost ke krátkému zamyšlení nad činností v minulém roce, k provedení bilance činnosti KGHO včetně zhodnocení aktiv a pasiv. Ne vše se dařilo realizovat dle našich představ, ne vše se rodilo automaticky. Bylo nutno vynaložit obrovské množství sil k realizaci plánovaných úkolů, abychom mohli z tohoto místa konstatovat nejen splnění, ale v některých činnostech i překročení záměrů, jejichž naplnění jsme si na počátku minulého roku předsevzali. Na žádost zřizovatele v souvislosti s přechodem na nový způsob hospodaření domů kultury byla provedena drobná úprava v názvu klubu. Hodnocení činnosti naší organizace je strukturálně děleno následovně:

Přednášková činnost:

V roce 1985 se uskutečnily přednášky:

24. 1. PhDr. Lumír Dokoupil, CSc.: Demografie ostravské průmyslové oblasti.
21. 3. František Kopeček: Řády a významání protifašistické kolalice v letech 1939—1945.
18. 4. PhDr. Tomáš Pavlica: Českoslovenští letci v zahraničním odboji 1939—1945.
23. 5. PhDr. Jaromír Kalus: Přehled vývoje muzejnictví na Moravě a ve Slezsku do roku 1945.
20. 6. Jiří Stibor: Razumovští a jejich hrobka v Radkově.
19. 9. František Šustek: Z dějin Spálovské.
24. 10. Karel Hrubý: Heraldické památky Karviné.
21. 11. PaedDr. Jiřina Holinková, CSc.: Školství na Moravě před Bílou horou.
12. 12. Alexandr Bělohlávek: České korunovační klenoty 1278—1346.

Pro náhlé onemocnění přednášejícího nebyla uskutečněna přednáška v měsíci únoru, kterou měl proslovit J. Indra na téma Prapory střeleckých spolků. Namísto ní byl uskutečněn neformální diskusní večer, který v mnohém přispěl k vyjasnění některých vnitroklubových problémů. Potěšitelným faktem zůstává ochota členů přednášet na volné téma v cyklu „Z mé badatelské práce“, kdy záměr provést během roku 1985 minimálně dvě přednášky byl překročen na konečný počet tří akcí tohoto druhu.

Zájezdová činnost

Zájezdová činnost nebyla pro malý zájem členů klubu plánována. Dne 7.

9. byl uskutečněn netradiční formou výlet na zámek Raduň, kterého se i přes nepřízeň počasí zúčastnilo 16 členů a příznivců klubu.

Publikační činnost:

Ediční plán KGHO obsahoval pro rok 1985 vydání čtyř řádných čísel Zpravodaje a jeho dvou příloh. I v tomto případě byl plán překročen. Ne vinou výboru bylo číslo 24 Zpravodaje a jedna jeho příloha expedována až během měsíce ledna 1986. Struktura vydaných tiskovin je následující:

Zpravodaj KGHO:

Byla vydána čísla 21—24 Zpravodaje, která jsou odlišena od ročníku 1984 zelenou barvou. Redakční rada setrvala u tradičního členění příspěvků, i když ke zvýšení pestrosti Zpravodaje využívala ve větším rozsahu kratších článků. Nepodařilo se prosadit v plné míře rubriku „Naši jubilanti“, což je do jisté míry ke škodě věci. Bylo upuštěno od tisku finančně náročných barevných listů s erby, které byly doplňkem rubriky „Představujeme heraldické kreslíře“. Ani do budoucna se neuvazuje o obnovení této přílohy. Na grafické úpravě je znát charakteristický rukopis výtvarného redaktora.

Z příloh Zpravodaje pak byly vydány následující práce:

1. PhDr. Barbara Krzemieńska, CSc.: Moravští Přemyslovci ve znojemské rotundě.
 2. Kolektiv: Pocta PaedDr. Jiřině Holinkové, CSc. — Sborník příspěvků žáků k problematice předbělohorské Olomouce.
 3. PhDr. Karel Müller: Erbovní listiny ve Státním oblastním archivu v Opavě.
- Naši členové nepublikovali pouze na stránkách Zpravodaje, ale jejich práce byly zveřejňovány následovně: Miloslav Kroček: „Jak vznikla hlavní ulice v Moravské Ostravě“ ve Vlastivědných listech a „Město Moravská Ostrava v 17. a 18. století“ v Časopise Slezského muzea. Jiří Palát zveřejnil svůj článek „320 let papírny v Rožnově pod Radhoštěm“ ve Vlastivědných listech, stať „Hudební věda a filigrány“ byla uveřejněna v Archivním časopise.

Práce výboru KGHO:

V loňském roce pracoval výbor KGHO v následujícím složení:

Předseda — Vladimír Markl
Místopředseda — Vladimír Kejla
Jednatel — Lenka Slunéčková
Hospodář — Jiří Palát
Knihovník a archivář — Karel Láška
Kronikář — Marek Pietoň
Vedoucí redakční rady — PhDr. Karel Müller
Technická redakce Zpravodaje — PhDr. Petr Pavliňák,
Distribuce — Věra Stachovská
Přednášková činnost — Jiří Stibor
Člen výboru — Miloslav Kroček

Ani v hodnoceném roce nebyla činnost výboru KGHO bez problémů. Citelně chyběl S. Láška, který převáž-

nou část roku plnil služební povinnost v SSSR. Pro adaptace Muzea VŽSKG nebylo možno zpřístupnit členskou knihovnu klubu a tím vytvořit lepší podmínky pro vnitroklubový život. Byla provedena centralizace knihovny a časopisů, což poněkud usnadnilo expedici, která mohla být prováděna ve srovnání s rokem 1984 rovnoměrněji, i když s určitými problémy. Výbor KGHO se sešel na 10 řádných a třech mimořádných schůzích. Na programu jednání byly otázky vnitřního života klubu, stav členské základny, problémy expedice, která byla nejexponovanějším článkem při styku se členy KGHO, dále příprava III. setkání genealogů a heraldiků Ostrava 1986, které se uskutečnilo v říjnu tohoto roku, výstavka pohlednic s tematikou VŽSKG a jejího rozvoje, jež bude vhodně doplněna trojrozměrnými exponáty ze sbírek podnikového muzea. Její konání je plánováno na přelom měsíců února a března 1986 a uskuteční se ve výstavních prostorách DK ROH VÍTKOVIC. Výbor klubu upustil od předplatného příloh Zpravodaje, v platnosti zůstává nutnost složení členského příspěvku před zasláním řádných čísel Zpravodaje. Členové výboru se během uplynulého období sešli na oficiálních poradách svolaných zřizovatelem či na návrh výboru celkem pětkrát, na programu byly převážně otázky oboustranné spolupráce a činnosti klubu.

Členská základna:

K 31. 12. 1985 činí stav členské základny 322 jednotlivců a 82 institucí. Došlo k poměrně velkým změnám ve struktuře členské základny, museli jsme se rozloučit s 36 členy, a to u 13 členů to byly osobní a rodinné důvody včetně dvou případů úmrtí, u jedenácti členů pak změna bydliště a s tím snad i spojený nezájem o další spolupráci a nakonec 11 členů bylo nutno vyřadit z evidence pro neplnění základních povinností člena KGHO. Oproti tomu přibýlo opět 34 nových zájemců o práci v klubu. Tuto změnu struktury je nutno hodnotit pozitivně, neboť se jedná převážně o členy mající zájem plnit úkoly zadané výbarem klubu a zúčastnit se týmových prací.

Účast na přednáškách se pohybuje v intencích předcházejícího období a výbor hledá cesty, jak tato setkání učinit atraktivnější.

Spolupráce s jinými organizacemi:

Spolupráce s odbornými pracovišti v ČSSR má nepatrně vzrůstající tendenci a přináší oboplnný užitek. Z mnoha příkladů stojí za zmínku nabídka Metrologické příručky PhDr. Gustava Hofmanna, kterou našim badatelům poskytl Státní oblastní archiv v Plzni a Muzeum Šumavy v Sušici. Výměna tiskovin je zaměřena nejen na organizace příbuzného zaměření, ale i na vybrané odborné ústavy. Genealogická a heraldická sekce VSM Olomouc byla i tento rok hosti-

telkou obou meziklubových porad, o nichž bylo podrobněji referováno na stránkách Zpravodaje. Poměrně velký krok kupředu ve vzájemné spolupráci učinila heraldická sekce, jejíž zástupci se sešli mimořádně 8. 6. v Brně. Poněkud zdoluhavější je práce genealogické sekce, jejíž úkol není právě lehký a hledat společné stanovisko je pro rozdílnost názorů na zpracování genealogické příručky značně pracné. Kladem těchto porad je i mimo jiné postupné navazování kontaktů prostřednictvím RNDr. Romana Zelenaye, CSc. se slovenskými genealogy.

Propagační činnost:

Na přednášky konané v DK ROH VÍTKOVIC jsou členové klubu ze Sm kraje zváni zvláštními pozvánkami, širší veřejnost se o těchto akcích dovídá z tisku, taktéž není opomíjena propagace činnosti klubu na školách. Například přednášku s. Kopečka vyslechlo 180 žáků.

O publikacích, které jsou vydávány KGHO se můžeme dočíst i v odborném tisku, jejich obsah je uváděn formou zpráv, recenzí a anotací.

Z pera Vladimíra Kejly pocházejí krátké články o heraldice zveřejňované v Ostravském večeráku. Propagace činnosti klubu byla provedena v Nové Svobodě 12. 10. 1985 Jiřinou Hrubou v článku „Genealogové a heraldikové“. PhDr. Karel Müller propagoval naši činnost ve Vlastivědném sborníku okresu Nový Jičín a Genealogických a heraldických informacích. Velmi užitečnou propagaci provádějí i mimoostravští členové klubu v místě svého bydliště a nejen v něm.

Závěrem nezbyvá než poděkovat všem členům výboru za celoroční obětavou práci pro rozkvět naší zájmové organizace. Z tohoto místa je nutno vyzvednout ochotu hlavně ostravských členů klubu pracovat na řešení jednotlivých úkolů a pomoci při různých akcích klubu, za což i jim patří uznání nás všech. V neposlední řadě je nutno adresovat slova poděkování vedení Domu kultury ROH VÍTKOVIC, Střediska DK ROH ve Vítkovicích a vedení podnikového muzea za vše, co pro rozvoj a činnost naší organizace za uplynulý rok udělali. Je nutno vyzvednout i práci mimoostravských členů a příznivců našeho klubu, kteří svými příspěvky, radami a podněty přispěli ke zkvalitnění práce výboru a podíleli se na stoupající úrovni práce celého tvůrčího kolektivu.

VII. koordinační porada

Dne 5. října 1985 se uskutečnila v olomouckém hotelu „Jednota“ již VII. koordinační porada genealogických a heraldických klubů z Čech a Moravy. Účast byla i tentokrát značná; omluvená nepřítomnost zástupců pobočky Heraldika při ČNS v Praze však byla citelná zvláště v dílčím jednání heraldické sekce. Hlavními body programu byly stručné zprávy o činnosti jednotlivých klubů, projednání návrhu obsahové náplně genealogické příručky a podíl jednotlivých klubů na její realizaci.

O klubové činnosti podali zprávu kol. Špírk a dr. Bílý z Brna, kol. Markl z Ostravy, dr. Honc za Klub

historiografie Svazarmu z Prahy a kol. Kratina za hostitelskou organizaci. Činnost našich klubů je již natolik rozsáhlá, že se naskytá úvaha prezentovat tuto oblast práce i v zahraničí. K oficiálnímu projednání způsobu takové prezentace byla jmenována skupina ve složení dr. Bílý, doc. Haubelt a dr. Zelenay.

Poslední jmenovaný informoval přítomné o uskutečnění semináře sekce pomocných věd historických ve dnech 16.—17. 9. t. r. v Náměstově, podrobně seznámil účastníky schůzky s obsahem 3. genealogického kongresu v PLR, jehož se osobně zúčastnil. S velkým zájmem byla přijata rovněž zpráva o přípravě ustavení samostatné GH sekce při Slovenské historické společnosti, jejímiž kolektivními členy by se české a moravské kluby mohly případně stát.

Vyvrcholením svolané porady měla být práce v sekcích; pro sekci heraldickou by však byly výhodnější samostatné schůzky, které zajistí větší soustředění a příznivější pracovní atmosféru. Jejich termíny také budou vycházet z reálných předpokladů pro zpracování zadané tematiky. Práce na sjednocení heraldické terminologie dále úspěšně pokračuje, členové redakčních rad se sejdou na počátku roku 1986 v Brně.

Také jednání genealogické sekce řešilo náročné úkoly. K hlavním bodům programu — pojetí a zpracování genealogické příručky — byly vysloveny rozdílné názory a návrhy. Z plodné diskuse vyplynul jako optimální návrh dr. Zelenaye, který také průběh schůzky řídil. Na základě svých mnohaletých zkušeností a hluboké znalosti teorie i obecně zavedené praxe ve světě zpracoval genealogickou příručku a je ochoten poskytnout svou práci k obecnému prospěchu odborníků i laiků. Poněvadž však jeho příručka vychází z poněkud odlišné problematiky slovenské, vyvstala potřeba jejího doplnění o základní česká a moravská specifika. Hlavní předností návrhu dr. Zelenaye byl fakt, že již existující strojopis nepostrádá jasnou koncepci, s níž byli všichni seznámeni. Protinávrhy zatím tuto koncepci neměly. Domníváme se, že by bylo velmi potřebné a účelné návrh dr. Zelenaye s navrženými úpravami a základním doplněním akceptovat a využít jej k celkovému zlepšení a sjednocení genealogické práce. Největším problémem však zůstává možnost vydání poměrně rozsáhlého díla. Předběžný zájem o vydání této práce byl projevem ze strany našeho klubu, konečné slovo však bude řečeno až po uspokojivém projednání organizačních a technických záležitostí s autorem.

Ještě jeden poznatek jsme si z poslední olomoucké porady odnesli a zařazujeme jej mezi aktiva. Účast na koordinačních poradách vyžaduje od nás všech stále lepší přípravu a promyšlení možností, jak se přístě dostat zase o kousek dále. Také proto bylo přáním všech zúčastněných stanovit termín příští porady pevně bez dodatečných změn. Na závěr nezbyvá, než poděkovat olomouckým kolegům za přátelské přijetí a vytvoření již tradiční pracovní atmosféry.

Jiří Stibor

Toruňská setkání

V posledním týdnu měsíce září proběhla v Toruni dvě významná setkání genealogů a historiků. Ve dnech 24. až 26. září 1985 konalo se na zámku v Golubiu-Dobrzyniu třetí sympozium Genealogie pod názvem „Křęgi zawodowe i grupy interesu w Polsce sredniowiecznej na tle porównawczym“ navazující na předchozí sympozia pořádaná Institutem historie PAN, Institutem historie a archivistiky University M. Kopernika v Toruni a Komisí genealogie a heraldiky Polskiego towarzystwa historycznego. Sympozium probíhalo na krásném gotickém zámku z let 1302—1306, přebudovaném Annou Vasovnou a bylo zahájeno 24. září pod předsednictvím prof. dr. hab. Janusze Bieniaka z Toruně. Dopolední část řídil prof. dr. hab. H. Samsonowicz z Varšavy a v jeho úvodu zazněl referát J. Beniaka na téma „Środowisko świadków procesu polsko-krzyżackiego z 1339 r“, zabývající se varšavským procesem, složením svědků, jejich příslušností teritoriální a majetkovou. V následujícím referátu dr. Marek Cetwiński (Świadkowie dokumentów prywatnych na Śląsku w XIII i XIV w.) provedl analýzu svědků 126 soukromých dokumentů tohoto období. Z analýzy vyplývá, že v prvních listinách jsou svědci uváděni jen jmény, bez bližšího určení držeb či příslušnosti rodové, proto jejich indikace musí vždy vycházet z analýzy dokumentů následovných. Všiml si skutečnosti, že se často objevují na soukromých listinách místo svědků pokrevně svázaných osoby přátelské, a to především nejbližší sousedé vystavovatele. Zajímavým faktem je přítomnost osob původu měšťanského či sedláckého vedle rytířů a prelátů, což by svědčilo o ještě nerozvinuté právní hranici mezi nimi. Posledním dopoledním příspěvkem byla studie dr. Frant. Sikory z Krakova „Krąg rodziny i dworski Dymitra z Goraja i jego rola na Rusi“ analyzující politické a majetkové osudy významné osobnosti polských dějin za vlády Kazimíra Velikého, Ludvíka, Jadwigy a Vladislava Jagelly. Tento patřil mezi ony pány, kteří řídili a ovlivňovali politiku Jadwigy a měl vliv na polskou kolonizaci Haličské Rusi. Zkoumá jeho majetkové poměry [byl druhým největším držitelem statků v zemi, vlastnil mimo jiné zboží na Sandoměři (na Rusi)], rodové vztahy [jeho bratr byl Michal Žaba]. Po této studii následovala dvouhodinová plodná diskuse, kdy na připomínky oponentů odpovídali autoři. Dopoledne pokračovalo sympozium pod předsednictvím Lisa - Kozłowského studií dr. Vratislava Vaníčka z Prahy na téma „Prostředky vzestupu a stabilizace vyšší šlechty v českém státech od XI. do počátku XIV. století“ zkoumající vznik a vývoj vyšší šlechty, jejich majetkových a rodových vztahů i vlivů na politiku českých panovníků. Mimo původní program sympozia byla zařazena přednáška RNDr. Romana K. Zelenaye „Problemy badań genealogicznych na Słowacji“ zabývající se problematikou genealogie na území Slovenska, zvláštnostmi genealogických studií rodů tohoto teritoria (vliv maďarizace na tamější nižší šlechtu), problémy pramenné

základny (větší část šlechtických listin a archivů je na území Maďarska) a vytvoření slovenského názvosloví. Poukázal na užitost heraldického a genealogického slovníku a přitom vyslovil myšlenku tvorby slovníku slovensko-česko-polského zaměřeného na ujasnění a upřesnění genealogické a heraldické terminologie. Právě tato myšlenka stala se nosným programem diskuse následující po posledním příspěvku odpolední části sympozia, a to dr. Blažej Šliwiński z Gdańska na téma „Rycerstwo wielkopolskie i kujawskie na Pomorzu w latach 1275–1309“ analyzující rytířstvo na tomto území a zkoumající jeho úlohu v procesu sjednocení Polska až do vpádu markrabat braniborských na Pomoransko a zaboru tohoto Řádem německých rytířů v letech 1308–1309. Atmosféra otevřené diskuse a navazování nových styků se pak přenesla do místností zámku a pokračovala do pozdních hodin.

Druhý den pokračovalo sympozium v dopoledním sezení pod předsednictvím prof. K. Jasińskiho z Toruně příspěvkem prof. dr. hab. Henryka Samsonowicze z Varšavy „Elita władzy w małych miastach polskich w XV w.“ rozebírající úřady malých měst, úlohu fojta a purkmistra, jejich majetkové a rodové vztahy, zabírání úřadů šlechtou (často u jmen přídomek nobilis), jména úředníků a jejich národnostní zařazení. Dalšími příspěvky byly studie prof. dr. hab. A. Czacharowského z Toruně „Wiejskie a miejskie kręgi zawodowe w ziemi chełmińskiej w średniowieczu“ a mgr. Marka Derwiche z Wrocławí „Wędrówki benedyktów polskich“. Závěrečnou studií dopoledne byla velmi zajímavá a obsáhlá práce mgr. Jerzy Łojka z Poznaň „Kręgi klientarne opactwa cysteskiego w Łądzie nad Wartą“, která vzbudila mimořádnou pozornost a podstatně ovlivnila průběh následující diskuse. Odpoledne bylo věnováno prohlídce sbírek regionálního muzea země dobrzyńské.

Třetí den sympozia pod předsednictvím RNDr. R. Zelenaye byl zahájen příspěvkem dr. Zbigniewa Morawského z Varšavy „Notariusze ziemscy w końcu XIV i w XV wieku“ zabývající se jejich úlohou v období vzrůstu role administrativy, jejich volbou (XV. stol.), jejich původem a sociologií tohoto významného úřadu. Dále vystoupil PhDr. Edward v. Schlesinger z Institutu für angewandte Sozialgeschichte v Bonnu, který seznámil přítomné s genealogickým systémem informací GENISYS využívajícím mikrokomputerů k shromažďování genealogických dat při sestavě rodokmenů.

Posledním příspěvkem dne a celého sympozia byla práce mgr. A. Radziwińskiho z Toruně „Prełaci i kanonicy kapituly katedralnej w Plocku w XIV w.“ zabývající se otázkou prelátů a kanovníků, jejich původem podle místa právních studií (především Praha a Bologna), postupem jejich kariéry, teritoriálním původem, majetkovými vztahy a vztahy k ostatním kanonikům v Polsku. Následovná diskuse byla zaměřena mimo jiné k terminologické jednotě při označení úřadu (notariusz-pisarz) a k otázkám týkajícím se systému GENISYS.

Jednání sympozia pak uzavřel prof. K. Jasiński z Toruně, který vyzdvihl význam tohoto setkání podtrhujícího důležitost genealogie pro historická bádání. Sympozium se stalo mezinárodním, neboť mimo genealogů, historiků a archivářů z Polska byli přítomni tři hosté z ČSSR a jeden z NSR. Poděkoval předsedovi prof. dr. hab. J. Beniakovi a jeho sekretáři p. Wroniczewskému za dobře zorganizované sympozium, které ukázalo šířku pojetí genealogie a nevyčerpatelnost otázek s ní spojených.

Část účastníků pak odjela do Toruně, kde se ve dnech 27. a 28. září konala mezinárodní konference Ordines Militaris pod názvem „Die Werkstatt des Historikers der mittelalterlichen Ritterorden, quellkundliche Probleme und Forschungsmethoden.“ Konferenci otevřel v Sale Kolumnowe v sídle Towarzystwa Naukowego v Toruni doc. dr. hab. Zenon Hubert Nowak. Toto Ordines Militares je již v pořadí třetí (I. v r. 1981 na téma Die Rolle der Ritterorden in der Christianisierung und Kolonialisierung des Ostseegbietes a II. v r. 1983 na téma Die Rolle der Ritterorden in der mittelalterlichen Kultur) a tématem jeho příspěvků jsou rytířské řády a jejich role v dějinách středověku.

Konference se konala v krásně zrekonovaném sálu sídla Towarzystwa Naukowego, s jehož historií seznámil přítomné prof. dr. Marian Biskup z Toruně, který byl také autorem prvního příspěvku „Z zagadnień warsztatu dzisiejszego historyka Zakonu Krzyżackiego. Problemy źródłoznawcze i niektóre aspekty badawcze“. Dalšími dopoledními přednáškami byly práce prof. dr. Udo Arnolda z Bonnu „Forschungsprobleme der Frühzeit des Deutschen Ordens 1190–1309“ a Doc. dr. J. Serczyka z Toruně „Tradycje Zakona Krzyżackiego w mieszczańskie historiografii Prus Królewskich“. Na pořadu odpoledního zasedání byly dva zajímavé příspěvky, a to studie doc. dr. hab. Z. H. Nowaka z Toruně „Księgi rachunkowe Zakona Krzyżackiego w Prusach jako źródło do życia codziennego na zamku zakonnym“ a práce doc. dr. M. Arsyńskiego z Toruně „Struktura funkcjonalna zamku zakonnego jako źródło do badań nad Zakonem Krzyżackim i jego państwem pruskim“. Vyvrcholením prvního dne byl referát, který vzbudil největší diskusi a který svým obsahem nadchl posluchače a diváky. Jednalo se o studii prof. dr. Hartmuta Boockmanna z Göttingen „Ikonographische Quellen zur Geschichte des Deutschen Ordens“. Na pořadu druhého dne bylo sedm příspěvků týkajících se problematiky pramenů, možností bádání v problematice rytířských řádů a jejich vlivů a působení nejen v prostoru Prus, ale také Německa, Skandinávie a V. Británie (prof. dr. W. Paravicini [Kiel]: Westeuropäische Quellen zur Geschichte der Preussenfahrten im 14. Jahrhundert; Dr. Antjekatrin Grossmann [Lübeck]: Lübeck und der Deutsche Orden. Möglichkeiten zur neuen Forschungen; Dr. B. Jähnig [W. Berlin]: Über Quellen zur Sachkultur des Deutschen Ordens in Preussen; prof. dr. A. Nadolski [Łódź]: Badania nad uzbrojeniem Zakonu Krzyżackiego

go i jego przeciwników w środkowo-wschodniej Europie; prof. dr. C. A. Lückerrath [Köln]: Hochmeister-Itinerar. Forschungs- und Interpretationsproblem; prof. dr. R. Hiestand [Düsseldorf]: Idee und Eigenart der geistlichen Ritterorden im Spiegel der päpstlichen Kanzleiformulare des 13. Jahrhunderts; prof. dr. Tore Nyberg [Odense]: Die Quellen zur Geschichte der nordischen Johaniter; prof. dr. C. Richmond [Keele], Research on the Spanish Military Orders in Great Britain). Všechny příspěvky a diskuse k nim přinesly mnoho nového každému z účastníků této konference.

Lze si přát jen jedině, aby tradice těchto dvou setkání nebyla přerušena, aby účast našich badatelů, historiků, genealogů byla daleko vyšší než letošní. Bylo by na škodu obou stran, polské i české, kdyby u příležitosti takových sympozií, setkání či konferencí nebyla zajištěna účast pracovníků obou zemí. Neboť jen konfrontace vzájemných výsledků může vést k dalšímu pokroku v dané problematice.

František Chocholatý

Zpráva o stavu bývalé šternberské rodinné hrobky a kaple v Gottwaldově-Malenovicích

Poté, co byl zveřejněn náš článek o památkách v kapli a o jejích smutném osudu, nabyli jsme přesvědčení, že tento otravný příklad vandalského řádění nezůstane nepovšimnut. Věřili jsme, že bude přinejmenším zabráněno dalším pohromám. Byl to omyl.

Někdy v průběhu posledních měsíců si pachatelé tohoto zvrhlého činu přišli akci zopakovat. Tentokrát se jim podařilo už tak poničený interiér kaple doslova „vybít“, takže z popísaných památek v článku nezbylo už vůbec nic. Šokující a neuvěřitelné na tom je, že ačkoliv objekt stojí takřka uprostřed zástavby staré části Malenovic, pachatelé nikým nerušení svou „práci“ v klidu dokončili.

Vulgární nápis, zanechaný neznámými vandaly v troskách kaple, se tak stal až příliš varovným mementem. Případ malenovické kaple by se totiž mohl snadno stát počátkem pověstné řetězové reakce. —mp—

Dotazy

Hledám rodiště, působiště a potomky Urbana Heczyka von Neyrod (Herčík, Hertzik, Herssik, Herzig z Nejrodu, Neurodu), jemuž byl na Moravě vystaven erbovní list 26. 1. 1566. Zprávu honoruji.

Lubomír Mazuch, 280 00 Kolín 5/472

Jubilea členů KGHO v 1. čtvrtletí 1986 60 let

15. 1. Ing. Blahomil Grunda, CSc.

28. 1. Vladimír Provázek

4. 2. Ing. Jiří Jareš

65 let

12. 3. Prof. MUDr. Karel Tabarka, DrSc.

80 let

13. 3. Dr. Ing. Václav Elzníc.

Blahopřejeme

Výbor KGHO přeje svým členům a příznivcům do roku 1986 mnoho zdraví, osobní pohody a úspěchů v badatelské práci. Zároveň děkuje touto cestou všem, kteří zaslali na adresu klubu novoroční blahopřání.

Vladimír Spáčil a kol.: **Pečetí a znaky měst, městeček a obcí olomouckého okresu. Olomouc 1985, 254 s.**

Přestože studium komunální heraldiky a sfragistiky v Čechách i na Moravě má již dlouholetou tradici, nověji publikovaných výsledků zahrnujících větší územní celky je zatím poskrovnu. Pokryty jsou sice kraje Severomoravský, Severočeský, Středočeský, Jihomoravský a Západočeský, avšak všechny uvedené práce podchycují výhradně znaky a pečetí měst a městeček, aniž si všímají pečetí menších lokalit, tedy jednotlivých vesnic. Až doposud bylo jedinou výjimkou dílo Jaromíry a Jiřího Čoupkových *Pečetě obcí okresu Uherské Hradiště (Uherské Hradiště 1977)*. Nyní přichází kolektiv pracovníků Okresního archivu v Olomouci vedený Vladimírem Spáčilem s anotovanou prací, která nejen rozšiřuje naše poznání o další oblast, ale znamená i krok vpřed po stránce metodické.

V předmluvě se V. Spáčil zmiňuje o dosavadní literatuře k danému tématu, charakterizuje použité prameny, mezi něž patří především přiznání pro tereziánský a josefínský katastr, a uvádí zásady užití při zpracování soupisu. Úvod, rovněž z pera vedoucího kolektivu, je pak věnován sumarizaci získaných poznatků. Autor postupně probírá dochovaná znaková privilegia, první výskyt otisků pečetí jednotlivých obcí (včetně připojeného instruktivního chronologicky řazeného přehledu), texty opisů pečetí i pečetní znamení.

Následuje vlastní abecedně řazený soupis, přičemž jsou zde v rámci úplnosti zahrnuty i ty obce, které v minulosti zanikly nebo u nichž užívání pečetí nebylo zjištěno. U každé obce je uvedeno datum první zmínky o její existenci a stručný historicko-správní vývoj až do současnosti. Podrobně jsou podány popisy známých pečetí včetně přepisu jejich textu, i když zde bylo z technických důvodů, jak je zdůrazněno v předmluvě, upuštěno od vyznačování rozdělovacích znamének. Hlavní pozornost byla věnována pečetím vsí, výklad o znacích a pečetích měst a městeček byl s ohledem na již publikovaný Baletkův soupis omezen jen na základní informace. Ke každému heslu je připojen pro rychlou orientaci stručný poznámkový aparát s odkazy na užité prameny a literaturu, jejichž přehled dílo rovněž obsahuje. Iniciály příjemní označují autorství jednotlivých hesel.

Nedílnou součástí celé práce tvoří ilustrace. Autorský kolektiv se snažil vyvarovat technických obtíží při reprodukci fotografií pečetí a zvolil raději formu jejich překreslení, a to ve většině případů ve skutečné velikosti předlohy. Autorem kreseb připojených přímo k textům, stejně jako barevných vyobrazení znaků měst a měste-

ček v závěru, je šumperský kreslíř Vladimír Lešinger. Zvolená cesta se však bohužel neukázala jako nejlepší, neboť kresby nejsou vždy nejvěrnější kopii originálu (viz např. kresba pečetí Tršic z r. 1526 na s. 226) a nedosahují úrovně kreseb např. Karla Lišky (A. Příbyl — K. Liška, *Znaky a pečetě středočeských měst, Praha 1975 aj.*) nebo Tomáše Krejčíka (*Znaky a pečetí jihomoravských měst a městeček, Brno 1979*).

I když textová část je zpracována velmi pečlivě, jistě lze v budoucnu očekávat různé opravy a doplňky. Např. V. Spáčil vypočítává v úvodu (s. 22) známé tzv. rychtářské pečetí, avšak nezmínuje se o rychtářské pečetí Města Libavá, ačkoliv její existenci zaznamenal a kresbu publikoval již K. Liška (*O rychtářských pečetích, Listy GHSP, 1976, seš. 12, s. 23—24*). J. Prucek při zpracování pečetí obce Újezd (s. 231) podává informaci o privilegiu z roku 1591, jímž bylo knížetem Karlem z Minstrberka uděleno této obci právo pečetit zeleným voskem a stanoveno pečetní znamení a text, a odvolává se přitom na Pinkavův Unčovský a rýmařovský okres (VM, Brno 1922, s. 22), neboť jim užitý český opis listiny je v současné době nezvěstný (Citace textu pečetí je přejata ze strany 22 Pinkavovy práce, přestože týž jej uvádí ještě jednou, a rozhodně přesněji, na s. 240). Zpracovatelé však v tomto případě uniklo, že jiný opis, z 11. 4. 1841 v německém překladu, se nachází ve fondu Velkostatek Šternberk (inv. č. 14) na janovickém pracovišti SOA Opava. Pro upřesnění ještě dodáváme, že vlastní listina byla vydána 18. října 1591 na hradě Šternberku. Při popisu typáře obce Žerotín z r. 1689 (s. 253) uvádí J. Prucek nejstarší dochovaný otisk z rektifikačních akt r. 1749 v SOA Brno. Ještě starší otisk se však nalézá na listině z 11. 11. 1730 ve fondu Augustiniáni Šternberk téhož archivu (sign. N 7 — viz M. Švábenský, *Augustiniánské kláštery, 1. díl, Brno 1959, s. 309* a sbírky odličků pečetí SOA Brno a SOA Opava).

Škoda také, že do jinak graficky velmi pěkně vypravené publikace se vloudila řada zbytečných a většinou korektorských chyb (s. 10 — Václav Král z Dobré Vody místo Vojtěch Král z Dobré Vody; s. 30 — Štarhův článek o rychtářské pečetí Litovle vyšel v Listech GHSP v roce 1975 a nikoliv 1955; s. 31 — Knihy průhonné místo Knihy půhonné; v předmluvě uvedeno příjmení ilustrátora Lešinger, v tiráži Lešinger aj.). Nicméně uvedeně známky neubírají nic na záslužnosti celého díla, které je nejen metodicky přínosné způsobem svého zpracování, avšak současně znamená výzvu ostatním okresním archivům (kdo jiný by se tohoto úkolu měl ujmout?) k zaměření pozornosti na danou problematiku i v dalších regionech.

—km—

Tři sfragistické práce Stefana K. Kuczyńskiego

Je povinností našeho Zpravodaje přinášet informace nejenom o domácí produkci z oboru pomocných věd historických, ale všimát si i prací cizích, nemajících sice přímý vztah k našim zemím, které ale svým obsahem i způsobem zpracování stojí za pozornost. To platí v plné míře o pracích polského sfragistika a heraldika Stefana Krzysztofa Kuczyńskiego, jehož tři sfragistické práce se aspoň tímto způsobem snažíme přiblížit našim čtenářům.

V rozmezí šesti let Kuczyński vydal v plocké vědecké společnosti, založené již roku 1820 (Towarzystwo naukowe Płockie) nejprve monografii *Pieczczę i herb Płocka oraz herb województwa plockiego* (Płock 1979, 59 s.), pak *Pieczczę i herb Sierpca* (Sierpc 1981, 83 s.) a na závěr nejrozsáhlejší práci *Pieczczę i herby miasta Łęczycy oraz Ziemi Łęczyckiej* (Łęczycze 1985, 180 s.). Všechny tři práce mají stejný formát a stejnou grafickou úpravu. Jsou rovněž stejně koncipovány. Po úvodní teoretické studii věnované pečetím a znakům města, eventuálně okolní zemi (vojvodství) a soupisu literatury a pramenům následuje katalog pečetí a znaků. V této části St. K. Kuczyński přináší vyobrazení pečetí a znaků města a příslušné země, jak je nacházel na nejrůznějších památkách, archiváliích či tiskovinách. Každé vyobrazení je doplněno odborným komentářem. Autorovi se podařilo u města Łęczycze snést celkem 41 vyobrazení městského znaku z pečetí, razítek, vojenských praporů, tištěných pramenů, ale i současných památek. Tato mravenčí práce je podtržena i soupisem symbolů łęczycké země, v němž napočítáme 21 vyobrazení znaků. Totéž v menší míře platí i o soupisu pečetí Płocka, plockého vojvodství a města Sierpc.

Autor těmito svými pracemi na podkladě perfektní heuristiky pramenů a dokonalé znalosti literatury ukazuje i jinou cestu k popularizaci heraldiky a sfragistiky, cestu, která, pokud vím, u nás ještě nebyla naznačena.

Šef

Horní města v Československu. CIVITATES MONTANARUM IN RE PUBLICA BOHEMOSLOVENICA. Sv. 7. Příbram 1985, nestr.

Již třikrát jsme na stránkách Zpravodaje KGHO informovali o zdařilé propagaci komunální heraldiky (1981, č. 2—3, s. 27; 1983, č. 2, s. 41; 1984, č. 20, s. 89), o níž se řadu let stará komitét symposia Hornická Příbram ve vědě a technice. Každoročně vychází soubor dvanácti volných grafických listů Jana Čáky s pohledy na československá horní města doprovázenými kresbami jejich znaků. Připojený text Jiřího Schenka, též v ruském, německém, anglickém a fran-

couském překladu, podává stručné informace o příslušných lokalitách a popis znaků. Jejich poloha a těžená surovina jsou vyznačeny na přehledné mapce. Ani rok 1985 nebyl výjimkou. V sedmém souboru jsou obsažena tato města: Boží Dar, Duchcov, Blatná, Rejstěj, Červené Janovice, Havlíčkova Borová, Polička, Nové Město na Moravě, Horní Město, Orlová, Nová Baňa, Zlatá Idka, Loučná (znak na obálce souboru). Proti předchozím souborům byl tentokrát, jistě ke škodě věci, vypuštěn přehled základní použité literatury.

—km—

Jozef Šimončík: **Smrtné štíty v univerzitnom kostole v Trnave**. Vlastivedný časopis, 1985 (r. 34), č. 4, s. 164—167.

Trnavský archivář a heraldik J. Šimončík zaměřil ve svém krátkém článku pozornost na osm pohřebních štítů dodnes zavěšených v bývalém trnavském univerzitním kostele. Sedm z nich se vztahuje k rodu Esterházi, který měl v tomto kostele své pohřebiště (Mikuláš, zem. 2. 9. 1645; Daniel, zem. 24. 6. 1654; Alexandr, zem. 2. 4. 1681; František, zem. 26. 8. 1652; Ladislav, zem. 26. 8. 1652; Štefan, zem. 4. 7. 1603; blíže neurčený člen rodu), poslední připomíná smrt Imricha Očkaje, zemřelého 23. 2. 1655. Dřevěné kruhové nebo elipsovitě terče zdobené po obvodě soškami, reliéfy zbraní, praporců, bubnů aj. nesou uprostřed erb, obtočený latinským nápisem. Všechny štíty jsou ve článku kvalitně reprodukovány a texty jsou přetištěny v poznámkovém aparátu. Doposud se bohužel nepodařilo zjistit jméno tvůrce štítů a dobu jejich zavěšení v kostele. Autor tento problém dále nerozvádí, avšak publikované fotografie umožňují vyslovit úsudek, že štíty vyšly zřejmě z jedné dílny nejpozději na přelomu 17. a 18. století.

Nadregionální význam jinak lokálně omezeného příspěvku však spočívá především v upozornění na význam pohřebních štítů jako historického a heraldického pramene. Tento specifický druh funerálních památek postrádá doposud jakéhokoli zpracování nejen na Slovensku, ale i v českých zemích. Přitom celá řada pohřebních štítů je např. popsána v jednotlivých svazcích Soupisu památek historických a uměleckých, vydávaných od konce minulého století.

—km—

GENEALOGIA — Problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średnowiecznym na tle porównawczym. Red. Jacek Hertl, Toruń, Uniwersytet M. Kopernika w Toruniu 1982, 207 s.

Sborník přináší příspěvky přednesené na sympoziu konaném ve dnech 9.—11. června 1980 v Golubiu-Dorzyniu. V úvodní kapitole prof. dr. hab.

Janusz Bieniak se věnuje historii vzniku Zespołu do badania składu i postaw środowisk społeczno-politycznych w Polsce do połowy XV w. a jeho programu. Uvedené sympozium je pak realizací tohoto programu v oblasti metod genealogického bádání. V prvním příspěvku „Problemy identyfikacji osób w badaniach mediewistycznych“ se prof. Jasiński zabývá problematikou identifikace jmen na listinách v období 12. a 13. století a otázkami souvisejícími se zařazením osob do rodových souvislostí. Marie Koczerska v článku „Uwagi o terminologii pokrewieństwa a i powinowactwa w polskich źródłach historycznych“ zkoumá terminologii příbuzenských a pokrevních vztahů, rozdílnost latinské a polské terminologie a nejednoznačnost při označování těchto vazeb. Cílem práce Marka Cetwińskiego „Kryterium chronologiczne i zagadnienia pokrewne w genealogii“ je nalezení odpovědi na otázku dotýkající se délky období veřejné činnosti středověkého feudála a tím také délky jeho života. Ze tří úseků jeho života je nám především nejvíce známé období jeho veřejné činnosti, trvající v průměru 20—30 let, jak vyplývá ze zkoumání dat 18 slezských rodů. Ústup z veřejného života pak nastává v období po 50.—60. roku života. Z toho plyne i množství generací na jedno století, které se pohybuje kolem tří až čtyř. Vzhledem k těžkosti stanovení rámcových dat života osoby bylo by lepší uvádět v rodových tabulkách datace období veřejné činnosti dané osoby. Z dalších prací zaujmu čtenáře práce „Imię jako źródło w badaniach genealogicznych“ (K. Mosingiewicz), „Geneza, recepcja i znaczenie przydomków rycerskich w średniowiecznej Polsce. Uwagi problemowe“ (J. Pakulski), „Kryteria herbowe w badaniach genealogicznych“ (J. Wroniczewski). Tyto poslední dvě studie a práce Urszuly Zgorzelske „Z problemów badań nad szlachtą gornośląską w średniowieczu“ mají prvovýznam pro badatele studujícího genealogické vztahy v regionu Slezska, zvláště když problematika polské heraldiky a vztahů mezi rodem a erbem v Polsku není českou literaturou zpracována. Mimo výše uvedené práce jsou zde studie J. Beniaka „Rozmanitość kryteriów badawczych w polskiej genealogii średniowiecznej“, I. Rakové „Problematika výzkumu českého panstva ve 14. a 15. století“ a V. Vaníčka „Příspěvek k problematice studia feudální třídy v přemyslovských Čechách. Rozmach a pokles rodu Hradišiců v 11.—13. století.“ Jak z uvedeného vyplývá, rozsah přednesených příspěvků ukazuje stav genealogického bádání v Polsku i pozornost, jež je této problematice věnována. Lze jen doufat, že v co nejkratší době vyjdou materiály z letošního sympoza v Golubiu-Dorzyniu (Kręgi zawodowe i grupy interesu w Polsce średniowiecznej na tle porow-

nawczym] a dostanou se do rukou českých genealogů a heraldiků.

Chocholatý

J. Dembiniok — B. Szczech — A. Urbański: **Oznaki i odznaki Polskich sił zbrojnych na Zachodzie**. Katowice 1984, 54 s.

Kolektiv autorů podává v této práci přehled symbolů polských vojenských sil na Západě v letech 1939 až 1945. Soupis přináší zhruba pět set popisů symbolů polské armády, které jsou doplněny 159 převážně barevnými vyobrazeními. Pro sběratele militárií jde o potřebnou pomůcku, v níž se dá velmi rychle orientovat. Celý soubor je uveden stručným úvodem, v němž autoři popisované vojenské symboly dělí na symboly rozpoznávací, pamětné, čestné a symboly vojenských specializací.

Šef

Baca, Leo: **Czech Imigratoin Passenger Lists. Volume 1. Richardson (Texas) 1983, 157 s.**

Autor, potomek moravských emigrantů, svoji práci dedikuje svým babičkám, které vždy zdůrazňovaly: „Ty jsi Moravec!“ A L. Baca se v tomto díle, ale i v dalších, hrdě hlásí ke svým českým předkům. Práce je rozdělena do šesti oddílů, na nichž spolupracovali i další autoři A. a J. Blahovi, E. Hejl, M. Sobotková a D. Klumppová. Prvá kapitola je věnována počátkům české emigrace do Texasu, která započala v padesátých letech minulého století a trvala zhruba dvacet let. Češi se sice do Texasu stěhovali již od roku 1840, šlo ale o jednotlivce nebo malé skupiny osob hlavně z Čech z okolí Lanškrouna a z Vysočiny. Hlavní imigrační vlna však přišla až na počátku 50. let a největší skupiny přicházely z Valašska, tedy z nejhudší oblasti Moravy. Bída, to byl hnací motor jejich odchodu z rodné země. Největší místo v práci L. Baci zabírají seznamy českých pasażérů, kteří vyplouvali na lodích z Brém do různých amerických přístavů — Galveston, New Orleans, New York a Baltimore v letech 1846—1879. Tyto seznamy tvoří jeden ze základů genealogické práce amerických Čechů a jejich potomků, i přesto, že jsou často neúplné a uvádějí jen zemi odkud osoby přicházejí (Čechy, Morava, Slezsko, Rakousko). Z předložených soupisů vyplývá, že do Galvestonu připlulo v letech 1848—1861 celkem 776 osob a v letech 1866—1871 to bylo 1170 osob. V New Orleans se v letech 1852—1879 vylodilo 3357 imigrantů českého původu, v Baltimoru v roce 1879 celkem 184 osob a New Yorku v témže roce 608 Čechů. Práce je doplněna soupisy lodí a bohatým fotodokumentárním materiálem tehdejších přístavů a lodí, které se plavily na linkách z Brém do USA.

E. Šefčík

366.

Kikpusch

Též Kückpusch, v Horním Slezsku přicházející rod cizího původu. Reinhard z K., knížecí liechtenštejnský rada, majitel Pomorčovic, Vidova, Stibořic a Rozumic na Hlubčicku 1623—1635 (Hosák 845), byl ženat s Kunhutou z Asthelmu a měl potomstvo, které po jeho smrti 1638 mělo předeslané statky až je 1657 koupil jejich švagr Lewin z Bayern (Zukal G. S., Hosák 845, Schird. 191). Četná korespondence Reinharda K. z doby 1623 se nachází v archivu Liechtenštejnů ve Vídni (Tropp. Jägernd. Schloss u. Kammergüter 5 — 1691), kde i jeho pečeti. Prameny K. viz Zibrť Bibl. I. 403, Král Adel 113). Rod Kiekebusch viz almanach Gothy.

Znak jak vyobrazeno (tab. XVI) podle pečeti Reinharda K. 1623.

367.

Kinar ze Šarfensteina

Novoštitná slezská rodina usedlá na Opavsku. Její zakladatel Martin Kinar (Kinner), jenž byl 15 let městským písařem v Hlubčicích (Zukal, Paměti opavské, kde velmi obšírně a odkud vše vzato, pokud jinak nedoloženo), byl 9. 2. 1572 přijat co strýc k heslu a znaku od císaře Ferdinanda nobilitovaných bratří a strejců Řehoře, Mikuláše, Benedikta, Jakuba, Jáchyma, bratří jakož i Františka a Valentina strýců Scherferů ze Šarfensteina (kopiář 89, fol. 3, archiv ministerstva vnitra v Praze, srovnej Starom. rod. 490). Martin K. ze Š., který byl při nobilitaci nazýván mistrem, koupil 1582 statek Sosnovou, 1584 Loděnici a tou dobou i Vysokou (Hosák 829, 830, 833). Martin, jenž zemřel 27. 3. 1597 na cestě u Baumgarten nedaleko Frankensteina a na kterého upomíná znaková tabule ve farním kostele v Hlubčicích (Lutsch IV. 172), zanechal syny Krystiana, Jana, Jiřího a Daniela K. ze Š. Jeho dcerou byla asi Zuzana Totšilová (z Weidenthalu), rozená Kinarová ze Š., jež kupovala 12. 4. 1612 od Anny Uhrové (Ungerové) v Opavě dvůr řečený Sulořovský, přičemž pečtila Kinarovským znakem (archiv řádu něm. rytířů ve Vídni, listiny). Synové Martina se rozdělili o otcovské dědictví, Krystian dostal Vysokou, Jan a Daniel Loděnici a všichni byli 1608 přijati mezi rytířstvo knížectví Opavského (Zukal G. S.). Na Jiříka a Daniela K. z Š. upomíná věnování a malovaný znak ve štambuchu Esaiáše Jesenského z V. Jeseně na fol. 117—118 z roku 1599 ve Vratěslavi (archiv knížat Liechtenštejnů Vídeň, sign. 41—6—3). Krystian, první ze synů, byl pánem Vysoké (něm. Weisak) a z jeho doby se zachoval v arch. Liecht. ve Vídni (sign. Hs 350) urbář Vysoké, který nese německý nápis (doslovně): „Tento starý urbář předal zemřelý pan Jáchym z Dahm zemský hejtman kn. Krnovského mému otci panu Martinovi Kinnerovi ze Šarfensteina když on od něho statek Vysokou koupil 1576 tak jsem od mého pana otce a bratra Krystiana často slyšel...“ Krystian byl ženat s Hedvikou rozenou Várkočovou z Doběrtic, které zapsal 1610 na Vysoké věno (krnovské desky).

Po jeho smrti převzali Vysokou jeho bratři Jiří a Daniel. Jan, druhý syn Martina, měl kromě dílu Loděnic 1622 svobodný dvůr v Životicích jsa dvakrát ženat, podruhé s Annou Rasičovou z Vitova 1615—1618, dcerou Jana R. z V. (V. M. Op. 1908, s. 68). Jan zemřel v Horních Životicích 1627 a zanechal kromě vdovy dceru Barboru K. ze Š. 1624—1658, ženu Petra Návoje z Dulního, 1624 až 1627 na Loděnici. Jiří, třetí syn Martina, dědil po Krystianovi díl Vysoké. Daniel, čtvrtý syn Martina, pán na Loděnici, založil Danielov, 1634 byla na Velké Straně, konečně na svobodném dvoře v Heřmanicích a podle matriky Velkých Heraltic (Adler IX. 209) zemřel 17. 1. 1658 ve stáří 73 let. Jeho manželka Kateřina zemřela 23. 10. 1659 ve stáří 59 let. Jejich dcera Salomena Eleonora zemřela podle téže matriky 7. 2. 1677. Jeho ostatní děti byly (podle Zukala, Paměti opavské) Marie, provdaná za Kryštofa Konráda z Arzatu, třetí neznámá dcera, žena císařského důstojníka Jiřího Buola, a syn Jiří Arnošt K. ze Š., 1674 purkrabí na Velkých Heralticích. Ten byl ženat nejdříve s Kateřinou, zemřelou 9. 2. 1664 ve stáří 33 let, a podruhé s Annou Marií, která mu přinesla 4 děti (podle předeslané matriky uvádí obšírně Adler IX. 209). Asi též Jiří Arnošt měl původně 1654 převzít Loděnici. Snad dcerou Martina byla Judita K. ze Š., 1590 žena doktora Matyáše Ungera (Zukal G. S.). Anna Kopřicová z Německé Kamenky (Kamitz), švagrová Krystiana K. ze Š. na Vysoké, činila 21. 7. 1625 manželskou smlouvu s Jiřím Láryšem (jak dříve). Urozený pan Martin Kinar, jenž měl peníze u Bzence v Hlubčicích, je jmenován na listině 14. 8. 1597 v archivu Wilczků ve Vídni. Rod uvádí Siebm. A. A. Preus. Schles. I. 52, kde doplněno, že Martin K. byl ženat s Voršilou Sedlákovou, která mu přinesla 14 dětí, a že na rod upomíná kromě náhrobku v hlubčickém kostele též památník (sloup) u Vysoké, kde jeden ze synů Martina zahynul. Krátce uvádí rod Siebm. Schles. 30 se znakem nepřesných barev. Prameny rodu viz Zibrť Bibl. I., Král Adel 114.

Znak podle majestátu, též erbovníku Jesenského, štir štípený, pravá polovice modrá, levá červená; u spodku štítu trojpahrbek a na tomto s ocasem ke skoku vzdviženým rozkřídlený zlatý noh či gryf vpravo hledící, klenot buvolí rohy barvami dělené, pravý od vrchu zlatý červený, levý červený modrý a mezi rohy též noh držíc v nohách ostrý kámen skalní(!) Podobně vyobrazuje znak K. Siebm., vydání 1605, tab. 64.

368.

Kinský ze Vchynic

Starý doposud žijící český rod, z něhož na Opavsku byl Petr Jiří svobodný pán Kinský jsa ženat s Annou Magdalénou Oderskou z Liděřova, dcerou Viléma Alex. Oderského na Vikštejně. Ta dědila po otci Vikštejn (Zukal, Paměti opavské 257, 261, 328), kde byla ještě 1674. Co vdova vdala se 1683 za Ferdinanda Max. hraběte z Trautmansdorfu a 1691 potětí za Františka Josefa hraběte z Hodic a zemřela 1705 (jak dříve). Neznámého původu byl rytmistr Kinský, který byl 1627 ve službách

Mansfelda a ležel časem na Opavsku (Zukal, Konfiskace 71). Rod uvádí obšírně Siebm. A. A. Preus. Schles. III. 89; Siebm. Schles.

Znak všeobecně znám, na červeném štítě tři stříbrné zuby, klenot křídla, často se zuby (obšírně Herald. II. 260).

369.

Kirchner

Málo známý rod usedlý na Osoblažsku, z něhož Martin K. byl 1590 biskupským hejtmánem na Supíkovcích či Supíkově. Byl ženat s Barborou Heints-ovou z Heidý a zemřel v Supíkovcích 1593. Jejich společný náhrobek se nachází na zdi hřbitova ve Velkých Kuněticích u Frývaldova. Martin K. zanechal syna Baltazara, který následoval otce v biskupských službách a zemřel 1611. Měl syna Abrahama K., který byl rovněž hejtmánem v Supíkovcích (Altvater II. 134–135).

Znak neznám.

373.

Kitzler z Greifenfelsu

Novoštítná, na Opavsku a Pštinsku žijící rodina. Nejstarší zpráva o K. z G. uvádí přípis hlučinské fary ze dne 8. 5. 1740 (A. A. Vídeň, rodokmen Saint Genois č. 128, příloha 15), kde se praví, že K. z G. mají ve farním kostele v Hlučíně rodinnou hrobku se znakem, ve které odpočívají 1630 zemřelý Eduard K. z G., dědičný pán Martinova, jeho 1645 zemřelý syn, bývalý hejtmán, jeho 1651 zemřelá žena Zuzana z Bobrat a Gillfeldu, dcera bývalého obristy Adolfa z B. a G., 1685 zemřelý Karel K. na Martinově a 1691 zemřelá jeho manželka Justina. Zukal, Paměti opavské, s. 225 praví, že Jiří Matyáš K. z G., císařský lajtnant, byl okolo 1650 ženat s Justinou, dcerou Baltazara Berneka z Burghausen, bývalého opavského purkmistra, která zdělila po otci statek Martinov u Bílovce. Jejich dcera Anna Františka se provdala za Jiřího Wyplera z Ušic a zemřela 1702, čímž Martinov přešel na Wyplery (Hosák 754). Nirtl I. 289 uvádí pozůstalost 29. 3. 1698 zemřelé Anny Justiny K., rozené Berneckerové z Burghausen na Martinově, jež měla syna Matyáše Viléma K. z G. Proti její poslední vůli činí námitky dcery Marie Eliška Küsslova a Anna Konstantie Wyplarova, obě rozené K.; uvádí se ještě třetí dcera Barbora Strahlova, rozená K. Jiný ne-

označený pramen praví, že Matyáš K. zemřel v Opavě 21. 3. 1680 (matrika u sv. Ducha), jeho manželka Justina zemřela 29. 3. 1698 zanechávající dítky: Matyáše Viléma, Karla Ludvíka, Marii Elišku, provdanou Kusch-ovou, Annu Konstantii, narozenou 5. 4. 1658, a Annu Františku, provdanou Wyplerovou. Wypler praví, že Ketzlerové přichází v zemských deskách Pštiny již v období 1521 až 1582 a uvádí 29. 9. 1690 Kateřinu Stengovskou, roz. K. (při Boryni), 1698 Annu Františku, roz. K., ženu Jiřího Viléma Wyplera z Ušic na Martinově a 169? Annu K., ženu Petra Viléma Wyplera.

Znak K. z G. podle pečeti Matyáše Jiřího 16. 7. 1670 (Z. A. Opava, akta obce Kobeřic) jak vyobrazeno (tab. XVI), při pečeti M. G. K. Kateřina Keczlerova, žena Jana Štengovského ze Střalkova (viz dříve), která se podpisuje z K., má na pečeti 1701 (Pl. O. Riegersdorf) u spodu štítu loveckou trubku či lesní roh širším koncem vpravo a z této vyrůstající trojdílnou větev, nad štítem korunka a litery A K. Tento rozdíl znaku vysvětlujeme tak, že na Pštinsku usedlí K. nebyli snad nobilitováni. Rod K. z G. (Greifenfeldu) uvádí krátce beze znaku Siebm. Schles. 147. Vývoj Johanny Konstantie Wyplerové z Ušic a Martinova (Z. A. Dolních Rakous, rukopis č. 85) má následující, nejisto zda všude správné, údaje o K. z G.: její rodiče Petr Wypler a Anna K. z G., dcera Karla K. z G. na Martinově a Justiny Berneckové. Karel byl synem Jana K. z G., krajského hejtmána, a tento synem Eduarda K. z G. na Martinově.

374.

(Kladorubský) z Kladorub

Novoštítná slezská rodina rozdílná od starých vladýk Kladorubských ze Svrčova znaku svěřek. Zakladatelem rodiny byl Moravan (!) Jiří z Kladorub, který byl se svolením krále Zikmunda 2. 3. 1507 (dáno v Krakově) přijat ke znaku a vladycťví bratří Zacharyáše Cibulky, Vespasiana, Bočka a Asvera z Litultovic, obyvatel města Ratibořice (Wierzbowski, Tom. 23, fol. 41, IV, No 49, podobně Piekosinski Heraldika 408). Jiří z K. se uvádí 1522 v zemských knihách ratibořsko-opolských (Ldb. 2) a též Jiří byl 1526 starostou Ratiboře (Cod. Sil. VI. 520). Kladorubský viz Starom. rod. 234.

Znak podle majestátu 1507 erb tzv. Starykoň, jenž představuje na červeném štítě vzepjatého koně, šemíka s černým popruhem kolem těla, klenot tesařská širočina vzhůru k jedné straně nakloněná. O rodině Cibulků z Litultovic viz na jiném místě.

